Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 42 (20. 309) • 1989 йил 19 февраль, якшанба • Баҳоси 3 тийин.

ДОЛЗАРБ МАВЗУ

ТЕХНИКА КЎКЛАМГА ШАЙМИ?

Ўтган йили пахта терими мавсуми одатдагидан эртароқ якунланди. Шунинг учун ҳам мавжуд машина-механизмларни муддатидан анча илгари экиш мавсумига шай қилиб қўйиш имконияти туғилди. Зеро, кўкламги экиш ишларининг муваффақияти кўп жиҳатдан техника ўз вақтида пухта тахт қилиб қўйилишига боғлиқ. Одатда экин экадиган ва тупроққа ишлов берадиган агрегатлар узоғи билан 20 февралгача тахт қилиб қўйилиши керак эди. Айрим районлар, колхозлар ва совхозларда бу вазифалар удаланди. Ремонт ишлари оқилона ташкил этилганлиги, устахоналарда қулай шароитлар яратилиб, улар эҳтиёт қисмлар билан етарли таъминланганлиги туфайли шунга эришилди.

МУҲИМ ИШ КЕЧИКМАСИН

— Задарё районидаги «Гигант» колхози трактор паркида иш қизғин, — деб ёзади наманганлик журналист Т. Сулаймонов. — Ремонтчиларга кўнгилдагидек шароит яратилган. Телевизор ва радио, газета ва журналларнинг янги сонлари муҳайё. Моддий ва маънавий рағбатлантириш яхши йўлга қўйилган. Шунинг учун ҳам бу ерда машина-механизмлар ремонти сифатли олиб борилялти.

Жамоатчи мухбир И. Рустамовнинг ёзишича, Наманган районидаги «Ленинград» колхозида экиш ва ерларга ишлов бериш агрегатлари сифатли созланган. 56 та чопиқ, 22 та ҳайдов, 250 та культиватор, борона, сеялка ва ер текислаш техникалари шай.

Бухоро, Наманган, Хоразм областларидаги кўпгина колхоз ва совхозларда техникани йил бўйи ремонт қилиш тажрибаси яхши самара бермоқда. Бу областларда муҳим иш ниҳоясига етай деб қолди. Андижонликлар ҳам орқада қолмасликка интилмоқдалар.

Лекин, умуман республикамизда ремонт ишлари қониқарли эмас. Шуни алоҳида таъкидлаш кераки, бу борада ўтган йилнинг шу давригача бўлган даражадан ҳам орқада қолинмоқда. Кўпгина областларда илгари йўл қўйилган хатолар такрорланмоқда. Масалан, 1 февралгача республикамиздаги барча тракторларнинг 86,4 проценти, жумладан ҳайдов тракторларининг 84,6 бошоқли дон ўриш комбайнларининг 48,1, трактор плугларининг 81,1, сеялкаларнинг 94,9, ер текисловчи машиналарнинг 95,1 проценти шайланди, холос.

Айрим жойларда одатдагидек бепарволик, лоқайдлик кайфиятига берилиш ҳоллари юз беряпти. Экиш мавсумига ҳали анча вақт бор, деб сусткашлик қилинаётир. Масалан, Қорақалпоғистон Автоном Республикасида тракторларнинг атиги 77,6 проценти, сеялкаларнинг 86 проценти ремонт қилинган. Сирдарё, Тошкент, Қашқадарё, Самарқанд областларида тракторлар ремонти 77,6—87,4 процент атрофида бажарилган.

Бундай қолоқликка кўпинча хўжаликларнинг устахоналари, машина-трактор парклари ҳозирги кун талабларига жавоб бермаётганлиги туфайли йўл қўйилмоқда. Ҳовлилар қишда лой, ёзда чанг. Бинолар, усти ёпиқ жойлар кам. Устига-устак эҳтиёт қисмлар етишмайди. Тегишли ташкилотлар, корхоналар деталларни ўз вақтида етказиб беришмаяпти.

Қишнинг қировли кунларида техника воситаларини созлаш осон иш эмас. Шу сабабли ремонтчилар, механизаторларга етарли моддий-маиший шароитлар яратиб бериш — муваффақиятни таъминлашда муҳим омил ҳисобланади. Бироқ айрим жойларда устахонадагиларга иссиқ овқат, ремонт анжомлари етказиб берилмаган. Бундай ҳолни Шуманай районидаги «Шуманай» совхоз-техникуми устахонасида кўриш мумкин. Ремонтчилар очиқ ҳавода, ҳар жой-ҳар жойда гулхан ёқиб техникани созламоқдалар.

Гагарин районидаги Абдулла Набиев номли колхоз эса бултур техникадан унумли фойдаланмагани учун йиллик планни бажаролмаганди. Техника ремонтининг ҳозирги аҳволи ўтган йилги муваффақиятсизликдан тўғри хулоса чиқарилмаганини кўрсатиб турибди. Ишчиларга ғамхўрлик кўрсатилмаётир.

Республикамизда экин-тикин ишларига кириладиган пайтлар яқинлашиб қолди. Шунга қарамай, жойларда масъулиятсизлик, ўзибўларчилик кайфияти ҳукм сурмоқда.

Вазифа — кўкламгача қолган ғанимат фурсатлардан фойдаланиб, ҳайдов тракторлари ва сеялкаларнинг техник ҳолатини яна бир карра кўздан кечириш, синовдан ўтказишдан иборат. Айни ҳозирги пайтда дон ўриш комбайнлари, пахта териш машиналари, озуқа йиғадиган механизмларни ҳам созлаб қўйиш зарур. Шундагина ўн иккинчи беш йиллик тўртинчи йили ҳосилига пухта замин тайёрлаган бўламиз.

АГРОСАНОАТ БЎЛИМИ

ЖОЙЛАРДАН ХАБАРЛАР

● ФАРҒОНА

Максим Горький номли колхоз механизаторлари Олтиариқ районида биринчилар қатори техника ремонтини тугалладилар. 23 та чопиқ, 7 та ҳайдов трактори, 14 та транспорт трактори, 12 та сеялка, 17 та культиватор, 4 та чизель 60 та борона, 12 та плуг, 3 та ер текислаш агрегати тайёргарлик чизиғига келтириб қўйилди.

Т. УМАРОВ.

● СУРХОНДАРЁ

Денов районида «Ҳазорбоғ» совхозининг М. Ўтаев, Қ. Ўролов, Н. Каримов, М. Раҳимов каби механизаторлари бор техникани янги мавсумга сифатли шайламоқдалар. Улар ёнилғи-мойлаш материалларини тежаш, ремонт сифатини кескин яхшилаш эвазига мавжуд техника ускуналарининг ишлаш муддатини анча узайтиришга эришаётирлар.

Т. ШАРИПОВ.

● НАМАНГАН

«Иш қуролинг соз бўлса, машаққатинг оз бўлар», деган ҳикматли нақл бор. Поп районининг «Партия XXIII съезди» колхози механизаторлари бунга қатъий амал қилишаётир. Пешқадам ремонтчилар шу кунгача 25 та культиватор, 19 та экиш сеялкаси, 16 та ҳайдов трактори, 380 та комплекс тишли борона, 14 та чизелни мавсумга тахт қилиб қўйишди. Уларнинг ишини сифат комиссияси яхши баҳога қабул қилди.

Бу ютуққа Т. Иноқов, Б. Полвонов, А. Тўйматов, М. Комилов каби ўз касбининг моҳир усталари муносиб улуш қўшдилар.

С. ҚЎЧҚОРОВ.

● ҚАШҚАДАРЁ

Қарши районидаги «Октябрь 60 йиллиги» совхози механизаторлари кўкламги чигит экиш мавсумида қатнашадиган техника воситалари ремонтини районда биринчилардан бўлиб тугалладилар. Т. Турсунов, Қ. Давронов, О. Самадов, А. Хўжаназаров сингари ремонтчилар бу борада барчага ўрнак бўлдилар.

Шунингдек, райондаги «Ленинизм», «Москва» совхозларининг механизаторлари ҳам кўкламги чигит экишда қатнашадиган техника ремонтини муваффақиятли тугалладилар.

П. ТЎЛИЕВ.

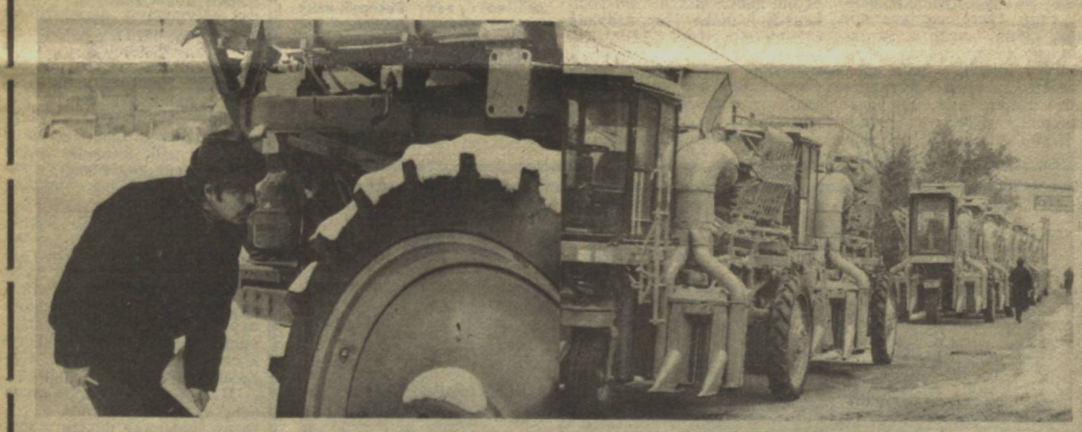

«ТАШСЕЛЬМАШ» ТАМҒАСИ БИЛАН

● Кейинги пайтларда республикамизнинг йирик машинасозлик корхонаси — «Ташсельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмасида давлат қабули жорий этилганлиги туфайли бу ерда ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифати тобора ошиб бораётир. Бунинг натижасида республикамиз далаларида ишлаётган пахта териш машиналарининг иш унуми яхшиланмоқда. Жумладан, 1987 йилда ҳар бир машина билан 50 тоннадан пахта терилган бўлса, бу кўрсаткич ўтган йили 80 тоннага етди.

1987 йилда 7 мингта машина давлат қабулидан ўтган эди. 1988 йилда 14 мингта машина қабулдан ўтказилди.

Пахта териш машиналарига келаётган рекламациялар сони 40 процентга камайди.

Суратларда: давлат қабули раиси Станислав Лазарев маҳсулот сифатини комплекс текширувдан ўтказяпти ҳамда тайёр маҳсулотлар.

С. Дроздов фотолари.

Дўстона учрашув

КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев 17 февраль куни ЧКП Марказий Комитети Президиуми нинг аъзоси, ЧССР ҳукумати раиси Л. Адамецни қабул қилди. Л. Адамец Совет Иттифоқига расмий дўстлик визити билан келган.

Л. Адамец Чехословакия жамияти турмушини комплекс қайта қуриш қандай бораётганлиги тўғрисида ахборот берди. Хўжалик механизми ислоҳоти қайта қуришнинг негизидир. ЧКП Марказий комитетининг ўнинчи пленуми хўжалик юритишнинг ва экономикани бошқаришнинг янги шароитларига ўтишни жадаллаштириш тўғрисида қарор қабул қилди. Бу осон эмас, аммо бизда етилган иқтисодий ва социал муаммоларни ҳал қилишнинг ўзга йўли йўқ, деб таъкидлади Чехословакия ҳукуматининг бошлиғи. Айни вақтда навбатдаги, тўққизинчи беш йиллик планини ишлаб чиқиш борасидаги ишлар авж олдириб юборилмоқда. Бу план мамлакат экономикасидаги заиф жойларни бартараф этишга, унинг самарадорлигини оширишга қаратилади.

М. С. Горбачев меҳмонга Совет Иттифоқида қайта қуришнинг ҳозирги босқичида ҳал этилаётган муаммолар тўғрисида гапириб берди. Биз совет кишиларининг социал активлигини оширишни асосий вазифа, деб биламиз. Бизда сиёсат умумхалқ ишига айланмоқда. Ҳокимиятнинг янги олий органларига ҳозир ўтаётган сайлов кампанияси демократиялаш жараёнига қудратли омил бахш этди. Экономикага келсак, бизнинг сиёсатимиз халқ фаровонлигини оширишга қаратилган бўлиб, икки асосий жиҳатни — мулкий муносабатларни қайта қуришни ва фан-техника тараққиётини ўз ичига олади. Яқинда КПСС Марказий Комитетида бўлиб ўтган ишчилар билан учрашувда ҳамда иттифоқдош республикалар партия ва давлат раҳбарлари иштирокидаги Сиёсий бюро мажлисида шу ҳақда манфаатдорлик билан гаплашиб олинди. Бизда технологияда бир қанча истиқболли ишланмалар пайдо бўлди, ташкилий жиҳатдан ҳам янгичасига ишлашнинг умидбахш намуналари бор.

Суҳбат ўз-ўзидан Совет — Чехословакия ҳамкорлиги масалаларига кўчди. Иккала мамлакат қудратли илмий-техникавий потенциалга эга, бинобарин, бу йўналишда кооперация уларга катта ютуқ келтириши мумкин. Бироқ бу имкониятлардан ҳозирча тўлиқ фойдаланилмаяпти. Келинг, биргаликда ўйлаб, иш кўрайлик — суҳбатдошлар ана шундай умумий хулосага келишди.

Қардош мамлакатларни ривожлантиришга, экономика ва сиёсат соҳасида уларнинг бундан буёнги ҳар томонлама ҳамкорлигига доир бошқа муҳим масалалар хусусида ҳам фикрлашиб олинди. Суҳбат самимий ўртоқлик вазиятида ўтди.

(ТАСС).

М. С. Горбачев Берхану Байени қабул қилди

М. С. Горбачев 17 февраль куни Кремлда Эфиопия ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Эфиопия Халқ Демократик Республикаси ташқи ишлар министри Берхану Байени қабул қилди.

Берхану Байе М. С. Горбачевга Эфиопия раҳбари Менгисту Хайле Мариамнинг мактубини топширди.

Совет—Эфиопия муносабатлари масалалари, ҳар икки томонни қизиқтираётган бошқа муаммолар юзасидан рўй-ростлик руҳида ўртоқларча фикрлашиб олинди.

Менгисту Хайле Мариамнинг СССРга визити тўғрисида принципиал аҳдлашувга эришилди. Визит муддати қўшимча равишда келишиб олинади.

Суҳбатда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе иштирок этди.

Эфиопия томонидан суҳбатда ЭХДРнинг СССРдаги элчиси Асрат Вольде қатнашди.

(ТАСС).

Л. Адамецнинг Москвада бўлиши

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков билан ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, ЧССР ҳукуматининг Раиси Л. Адамец 17 февраль куни Кремлда музокара олиб бордилар.

Музокарада совет томонидан Ю. Д. Маслюков, Н. В. Тализин ўртоқлар, бошқа расмий кишилар; Чехословакия томонидан — сафарда Л. Адамецга ҳамкорлик қилаётган расмий кишилар қатнашдилар.

Ҳукуматларнинг бошлиқлари Совет—Чехословакия ҳамкорлигини чуқурлаштириш масалаларини ҳар томонлама муҳокама қилдилар.

Н. И. Рижков билан Л. Адамец СССР ва ЧССРнинг 15—20 йилга мўлжалланган иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорлиги концепциясини имзоладилар. Шунингдек, СССР ҳукумати билан ЧССР ҳукумати ўртасида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги битим ҳам имзоланди.

* * *

Меҳмон шарафига, СССР ҳукумати номидан зиёфат берилди.

Унда Н. И. Рижков, Н. В. Тализин, бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар.

ЧССР ҳукуматининг бошлиғи В. И. Ленин Мавзолейини зиёрат қилди ва гулчамбар қўйди. Кремль Девори ёнидаги Номаълум солдат қабрига ҳам гулчамбар қўйилди.

(ТАСС).

НОМЗОДЛАР РЎЙХАТГА ОЛИНМОҚДА

Округ сайлов комиссиялари қуйидагиларни СССР халқ депутатлигига номзод этиб рўйхатга олдилар:

111-Денов миллий-территориал сайлов округидан — Мамарасулов Солижон, 1930 йилда туғилган, Сурхондарё область партия комитетининг биринчи секретари.

103-Шаҳрисабз миллий-территориал сайлов округидан — Ражабова Улдон, 1948 йилда туғилган, Қамаши районидаги «Партия XXII съезди» колхози пахтачилик бригадасининг бошлиғи; Тўраева Мукар, 1947 йилда туғилган, Яккабоғ районидаги «Коммунист» совхози соҳибкорлари бригадири.

599-Тошкент — Куйбишев территориал сайлов округидан — Золотухин Владимир Петрович, 1958 йилда туғилган, «Фрунзевец» округ газетасининг мухбири; Ҳошимов Ўткир Самуқович, 1935 йилда туғилган, «Таштеплоцентраль» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори; Юнусов Темир Собирович, 1949 йилда туғилган, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ўсимлик моддалари химияси институтининг етакчи илмий ходими.

(ЎзТАГ).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ СИЁСИЙ БЮРОСИДА

КПСС Марказий Комитетининг 16 февраль куни бўлган мажлисида экономиканц молиявий жиҳатдан соғломлаштириш ва мамлакатда пул муомаласини мустаҳкамлаш билан боғлиқ масалалар комплекси кўриб чиқилди. Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг биринчи секретарлари, иттифоқдош республикалар Олий Советлари Президиумлари ва Министрлар Советларининг Раислари иштирок этган муҳокама чоғида ҳозирги вақтда молиявий муаммоларни ҳал қилиш партиянинг мамлакат иқтисодий тараққиётининг социал йўналишини кучайтиришга, туб иқтисодий ислоҳотни чуқурлаштиришга қаратилган йўлини изчиллик билан амалга ошириш учун биринчи даражали аҳамиятга эга бўлаётганлиги таъкидлаб ўтилди.

Мураккаб молиявий аҳвол, энг аввало, экономика соҳасидаги ҳал қилинмаган муаммолар юки билан, унинг экстенсив ривожлантирилгани ва олдинги даврда ишлаб чиқариш самарадорлигининг пасайиб кетганлиги билан, халқ хўжалигининг турли тармоқларидаги номутаносибликлар билан боғлиқ бўлиб, булар давлат молия ресурслари ўсишининг камайишига олиб келган.

Ўн иккинчи беш йиллик планларини ишлаб чиқиш чоғида ана шу омиллар тўла-тўкис ҳисобга олинмади, бунинг оқибатида самарадорлик ва ресурсларни тежашнинг вазиятни бирмунча ўзгартиришга имкон берадиган даражасига кўтарилишга муваффақ бўлинмади.

Ишлаб чиқариш структурасини такомиллаштириш, иқтисодий ислоҳотни изчиллик билан амалга ошириш, фан-техника тараққиёти ютуқларини жорий этиш йўли билан молиявий аҳволни ва пул муомалинги яхшилаш мумкинлиги таъкидлаб ўтилди. Харажатларга қарши механизмларни кенгроқ ишга солиш, ижара муносабатларини, улгуржи савдони бутун чоралар билан ривожлантириш, қурилишнинг норматив муддатларига қатъий риоя этиш ва корхоналардаги запасларни қисқартириш зарурлигига алоҳида эътибор қаратилди. Бунинг натижасида бўшаб қоладиган ресурсларни бозорни халқ истеъмоллари билан тўлдириш, пул муомаласини мустаҳкамлаш учун фойдаланиш лозим.

Ана шу вазифаларнинг ҳаммасини ҳал қилиш чоғида ўтмишдан ҳам, сўнгги йиллардаги практикадан ҳам хулоса чиқариб олиш, ҳаракатларимизни реал имкониятларга мувофиқлаштириш, бунда илмий таҳлилга таяниш муҳимдир.

Кечиктириб бўлмайдиган тадбирлар белгиланди, бу тадбирларнинг амалга оширилиши экономика, молия ва пул муомаласидаги салбий тенденцияларни яқин йиллар ичида тўхтатишга, истеъмол бозоридаги ишларнинг аҳволини яхшилашга имкон беради. Давлат бюджетининг харажатларини, энг аввало, ишлаб чиқариш соҳасига капитал маблағ сарфлашни марказлаштирилган тартибда пул билан таъминлаш, мудофаа ва бошқарувга сарф-харажатларни анча қисқартириш, асосан ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишни, унинг зарар келтиришини тугатиш, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг барча секторларида маблағларни сафарбар этишнинг хилма-хил шаклларидан тағин ҳам фаолроқ фойдаланиш ҳисобига давлат даромадларини кўпайтириш кўзда тутилмоқда.

Пул муомаласини нормаллаштириш мақсадида аҳолига ва кооперативларга сотиш учун 1989 йилда товар ресурсларини халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқаришни кенгайтириш ҳисобига қўшимча равишда кўпайтириш белгилаб қўйилди. Истеъмол бозорига қўшимча равишда ишлаб чиқариш-техника мақсадларига мўлжалланган маҳсулотнинг бир қисми, ёғоч-тахта ва қурилиш материаллари чиқарилади.

Меҳнатга ҳақ тўлашни корхоналар ишининг пировард натижалари билан мустаҳкам боғлиқ қилиб қўйиш кўзда тутилди.

Мажлисда ўзини-ўзи бошқариш ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш негизида иттифоқдош республикаларда экономика ва социал соҳага раҳбарликни қайта қуришнинг умумий принциплари лойиҳаси кўриб чиқилди. Бу лойиҳа иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари, мамлакатнинг илмий муассасалари иштирокида СССР Министрлар Совети томонидан ишлаб чиқилган.

Лойиҳада баён этилган таклифлар халқ хўжалигига раҳбарликнинг бутун системасини демократиялашга, республикаларнинг иқтисодий жиҳатдан мустақиллиги ва масъулиятини бирмунча кенгайтиришга, Умумиттифоқ ва регионал манфаатларни уйғунлаштириб қўшиб олиб боришга қаратилганлиги таъкидланди. Ҳар бир республиканинг иқтисодий тараққиёти ва аҳоли фаровонлиги даражасининг оширилиши, унинг тасарруфидаги ресурслар билан ана шу республика хўжалик фаолиятининг пировард натижалари, унинг мамлакат ягона халқ хўжалик комплексига қўшган ҳиссасини ўзаро бирбирига мустаҳкам боғлиқ қилиб қўйиш мўлжалланмоқда. Иттифоқдош республикалар бюджетларини тузишнинг янги механизми ана шу вазифани ҳал қилишга қаратилмоқда.

Лойиҳада ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар вазифаларини белгилаб бериш, жойларда бошқарув шакллари ва усулларини такомиллаштириш, республикаларнинг турли фаолият соҳаларидаги ҳуқуқларини кенгайтиришга тааллуқли масалаларга катта ўрин берилган. Табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини амалга оширишда республикаларнинг ролини кучайтиришга алоҳида эътибор берилган. Белгиланган тадбирларнинг амалга оширилиши пировард натижада ҳар бир республика ва умуман мамлакатнинг ўзаро ҳамкорлигини чуқурлаштиришга, социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга имкон беради. Лойиҳани кенг муҳокама қилиш учун марказий матбуотда ва республика матбуотида эълон қилиш кўзда тутилмоқда.

Мажлисда солиқ сиёсатини такомиллаштириш тўғрисида жамоатчиликдан тушган таклифлар муҳокама қилинди. Кооперативларга доир таклифлар кўриб чиқилди. Бу масалани ҳал қилиш иттифоқдош республикаларнинг кўриб чиқиши учун топшириш мақсадга мувофиқ деб топилди, бу эса иттифоқдош республикаларнинг ҳуқуқларини кенгайтириш ҳамда социал ва иқтисодий тараққиётга раҳбарлик қилишда уларнинг ролини кучайтириш, регионлар даражасида ўзини-ўзи бошқариш ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш принципларини жорий этиш юзасидан ўтказилаётган йўлга мос келади.

Мажлисда Л. Н. Зайковнинг Югославия Социалистик Федератив Республикасига амалий визити якунлари кўриб чиқилди. ЮКС ва унинг раҳбариятининг жамиятдаги танглик ҳодисаларини бартараф этиш, партия, сиёсий ва иқтисодий системалар ислоҳотини амалга оширишга доир куч-ғайратлари билан КПССнинг ўзгармас ўртоқларча бирдамлиги тасдиқланди.

В. А. Медведевнинг Руминия Социалистик Республикасига амалий визити якунлари маъқулланди. Иккала томоннинг Совет—Руминия алоқалари имкониятларидан тўлароқ фойдаланишга интилаётганлиги таъкидланди. КПСС билан РКП ўртасида Бухарестда имзоланган 1989—1990 йилларга мўлжалланган мафкуравий ҳамкорлик плани тажрибани тағин ҳам кўпроқ айирбошлаш, социалистик қурилишнинг долзарб муаммоларини муҳокама қилиш, партия ва жамоат ташкилотлари, ижодий союзлар, оммавий ахборот воситаларининг, меҳнат коллективларининг алоқаларини кенгайтириш ва чуқурлаштириш учун шарт-шароит яратди.

Сиёсий бюро Н. Н. Слюньковнинг Германия Демократик Республикасига амалий визити якунларини кўриб чиқиб, ГБСП Марказий Комитети раҳбарияти билан бўлиб ўтган учрашувлар ва суҳбатлар СССР билан ГДР ўзаро иқтисодий ҳамкорлигининг асосий йўналишларини келишиб олишда муҳим қадам бўлганлигини қайд этди. Хўжалик қурилиши тажрибасини айирбошлашни кенгайтириш, фан-техника тараққиётининг устун йўналишларида ўзаро алоқаларни мустаҳкамлаш, ишлаб чиқариш кооперациясини чуқурлаштириш учун зарур шарт-шароитларни яратиш, бевосита алоқаларни, ҳамкорликнинг бошқа илғор шаклларини кенг оммалаштириш юзасидан белгиланган қўшма тадбирларнинг аҳамияти таъкидлаб ўтилди.

Мажлисда Э. А. Шеварднадзенинг Хитой Халқ Республикасига расмий визити якунлари муҳокама қилинди. Хитой раҳбарлари билан олиб борилган суҳбатлар ва музокаралар натижасида икки мамлакат ўртасида муносабатларни яхшилаш ва ишончни мустаҳкамлаш ишида муҳим қадам қўйилганлиги, олий даражада Совет—Хитой учрашувига амалий тайёргарлик бошланганлиги мамнуният билан қайд этилди. М. С. Горбачев 1989 йил 15 майдан 18 майгача ХХРда бўлиши тўғрисида аҳдномага эришилди.

Бўлажак учрашув Совет—Хитой муносабатларини янада ривожлантиришнинг асосий йўналишларини белгилаб беради, яхши қўшничилик ва ҳамкорликни мустаҳкамлаш учун замин яратади. Шу жиҳатдан қараганда Совет—Хитой чегараси районида қуролли кучлар ва қурол-яроғларни мувозанатли равишда энг кам даражагача ўзаро қисқартириш ҳамда икки мамлакат ўртасидаги чегара тинчлик ва дўстлик чизиғи бўлиб қолишидан ҳар икки томоннинг манфаатдорлиги юзасидан музокараларни бошлаш тўғрисида принципиал келишиб олинганлиги муҳим аҳамиятга эгадир.

Пекинда бўлиб ўтган фикрлашувлар иккала томон савдо-иқтисодий алоқаларни кенгайтириш учун катта потенциал имкониятлар борлигини кўриб турганини ва бу алоқаларнинг янги шаклларидан фойдаланишга тайёрлигини тасдиқлади. Совет—Хитой муносабатларини тўла-тўкис нормаллаштириш мамлакат ва халқлар ўртасидаги муносабатларда кескинликни юмшатишга, барқарорлик ва ҳамкорликка эришишга қўшилган катта ҳисса бўлади, бу бошқа давлатларнинг манфаатларига дахл қилмайди, деб ишонч изҳор қилинди.

Э. А. Шеварднадзенинг Покистонга амалий визити тўғрисидаги ахбороти кўриб чиқилди. Совет—Покистон қўшма баёнотининг муҳимлиги таъкидланди, бу баёнотда томонлар Афғонистондаги вазиятни сиёсий бартараф этишга эришиш муддаоларини айтдилар, афғонларнинг ўз куч-ғайратлари билан тузилиши лозим бўлган кенг асосдаги ҳукуматнинг вужудга келтирилишига кўмаклашиш ниятларини тасдиқладилар.

Шу билан бирга совет қўшинлари Афғонистондан олиб чиқиб кетилиши билан Афғонистоннинг ички ишларига аралашиш учун Покистон территориясидан фойдаланишга, айниқса йўл қўйиб бўлмаслиги таъкидланди. Покистон маъмурлари афғон оппозицияси асир олган Совет ҳарбий хизматчиларини тезроқ озод қилиш ва Ватанига қайтаришга кўмаклашамиз, деб берган ваъдаларига амал қиладилар, деган умид билдирилди. Афғонистонда вазиятни адолатли ва тўла нормаллаштириш Совет—Покистон муносабатларининг янги марраларга чиқиб олиши учун қулай шароит яратган бўлур эди.

Тошкент—Деҳли: ҲАВО ЙЎЛИ

Бугун Ҳиндистон пойтахти билан Ўзбекистон пойтахти ўртасида бевосита «Тошкент—Деҳли» доимий ҳаво маршрути очилди. Бу Ҳиндистоннинг «Эйр Индия» авиакомпанияси билан аэрофлотнинг биргаликда амалга оширган ишидир. 18 февраль куни Тошкент аэропортида Деҳлидан учиб келган «Ил—62» совет Лайнерини кутиб олишга бағишланган тантанали маросим бўлди. Кутиб олиш маросимида республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосари П. М. Абдураҳмонов, Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министри С. О. Азимов, Ҳиндистон республикасининг Тошкентдаги Бош консули Йогендра Кумар, Ўрта Осиёнинг барча республикалари ва Қозоғистондан келган меҳмонлар иштирок этдилар.

Янги маршрутда йўловчиларга Совет ва Ҳинд бортпроводниклари қўшма бригадаси хизмат қилади. Дастлабки рейсда Ўзбекистон олий ўқув юртларида таълим олаётган ҳинд студентлари, республикамизда бир неча меҳмонхона қуришда қатнашаётган бинокорлар келдилар. Орадан бир неча соат ўтгач, самолёт Тошкент аэропортидан дўст мамлакат пойтахти томон парвоз қилди. Унда Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикалари ҳукумат аъзолари, совет органлари, жамоат ва ташқи иқтисодий ташкилотларнинг вакиллари бор эди. Улар Ҳиндистон республикасининг СССРдаги фавқулодда ва мухтор элчиси Трилоки Натх Кауль таклифи билан Ҳиндистонга учиб кетдилар. Пассажирлар орасида саёҳатчилар ҳам оз эмас.

— Аэрофлот бизнинг азалдан ишончли шеригимиз, — дейди «Эйр индия» компаниясининг Тошкентдаги бош вакили Рамачандран. — Ҳаво кўприги 20 йилдан кўпроқ вақтдан буён Москвани Деҳли ва Бомбай билан боғлаб турибди. Деҳлидан Тошкентга янги авиация йўлининг ташкил этилиши — халқларимиз ўртасидаги иқтисодий ва маданий алоқалар ривожланаётганлигининг далилидир. Ўрта Осиё республикалари билан Ҳиндистоннинг ўзаро манфаатли ҳамкорлиги кенгаймоқда. Ҳиндистон фирмалари Тошкент, Бухоро, Самарқандда меҳмонхоналар қурмоқда. Фарғона водийсида велосипед ишлаб чиқарувчи муштарак завод барпо этиш ҳақида музокара олиб борилялти. Ҳиндистоннинг савдо-саноат доиралари электроника, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш соҳасида Ўзбекистон фирмалари билан ҳамкорлик қилишга қизиқмоқдалар.

(ЎзТАГ мухбири).

Демократия сабоғи

МУҲОКАМА-ОШКОРА, ОВОЗ БЕРИШ-ЯШИРИН

Округ сайловолди йиғилишидан

20 йилдан бери қалам тебратаман, лекин ҳали бунақасини кўрмаган эдим: 599-Тошкент-Куйбишев территориал сайлов округидаги округ сайловолди йиғилиши эрталаб соат 10 дан кечаси соат 1 гача давом этди. Йиғиннинг шунча вақт давом этишига ҳам ҳали унча ўрганмаганмиз. Лекин бу анжуман эҳтиросларнинг жўш уриб кетиши билан ҳам ёдда қолади. Залда ҳам, минбарда ҳам, буфет ёнида ва ён-атрофда ҳам номзодлар қизғин муҳокама қилинди, нима бўларкин, деб тахминлар айтилди. Кимнинг омади келадию, кимнинг номзоди ўтмай қолади, бу ҳақда ҳам мулоҳазалар айтилди. Хуллас, **сайловолди кураши** деб аталган жараён бормоқда. Такрор айтаманки, бунақасини энди кўришим.

Бепарволар йўқ, бу шундан далолат бериб турибдики, одамлар «бел боғлаб» ўртага тушмоқда. Эндиликда қайта қуриш «юқоридагилар»гагина эмас, ҳар бир одамга дахлдордир. Қайта қуришни тайгадаги бўронга таққослашиб, дарахтнинг учи қимирлаяптию, илдизи жойида деган истиора эскириб қолди.

Ана шундай вазиятда имижимида йиғилиш ўтказиб бўпсиз! Агар кимки уриниб кўрган бўлса ҳам, барибир ҳеч нарса чиқмайди. Эндиликда одамларнинг кайфияти ўзгача, аппаратчилар ўрганиб қолган бепарволик ҳам, лоқайдлик ҳам йўқ. «Интурист» маданият-ахборот марказининг залида ҳам худди ана шундай руҳ ҳукмрон эди.

Иш тартиби тез белгилаб олинди: СССР халқ депутатлигига 14 номзоднинг ҳар бири ўз программасини 10 минутда баён этади, улар саволларга жавоб беришлари учун 15 минут ажратилади, номзодларни қўллаб-қувватлаётган ҳар бир киши 5 минут гапириши мумкин, умумий мунозара учун бир соат берилади. Йиғилиш силлиқлик билан ўтадигандай эди.

Номзодлардан бири — Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги М. Муҳаммаджонов шошмасдан минбарга чиқди, бир ҳўплам чой ичди. Ўзбекистонда Озиқ-овқат программаси қандай бажарилаётгани ҳақида, пахта монокультурасининг ҳукми тўғрисида бамайлихотир, шошмасдан гапира бошлади. Айни вақтда залдагилар кўриб турган электрон соатнинг рақамига эътибор бермади. Вақт эса тутқич бермай ўтаверди: академик ўзининг конкрет программасини баён этишга улгурмаёқ шиддат билан таймер қўнғироғи янграб кетди — 10 минут ўтган эди. Академик қанчалик илтижо қилмасин, мажлис аҳли фақат бир-икки минут вақт қўшиб берилишига рози бўлди.

Биринчи сабоқ шуки, қайта қуриш ҳақида, ҳатто кундаланг бўлиб турган масалалар ҳақида умумий гап-сўзларнинг даври ўтган. Камчиликларни бартараф этишнинг аниқ-равшан программасини айтинг, мамлакатни қай тахлитда бошқармоқчи эканлигингизни тушунтиринг — зал аҳли саҳнада ўтирган 14 даъвогардан шуни талаб қилди. Мажлис аҳлининг раъйига қараган номзод сўзини эътибор билан тинглашди, қарсаклар билан олқишлашди, бошқаларини эса эшитмай қўйишди. У гапираётганида илгариги нотиқнинг сўзини муҳокама қилиб ўтиришаверди.

Барча 14 номзоднинг программасини қисқача таърифлаб беришга ҳам имкон йўқ. Ушбу программаларда муштарак жиҳатлар кўп эди: номзодларнинг ҳаммаси Озиқ-овқат программасини амалга ошириш суръатларининг сустлигидан, арзон товарлар ғойиб бўлиб қолаётганидан ташвишланиб гапирдилар, улар республика қишлоқ хўжалигида пахтага, фақат пахтага маҳлиё бўлиб қолишни қоралайдилар. Барча даражаларда, жумладан республика миқёсида ҳам хўжалик ҳисобини жорий этишни маъқуллаб чиқдилар. Сал кейинроқ Тошкент Олий партия мактаби олимлари, ўқитувчилардан таркиб топган, махсус сайланган эксперт комиссияси шу программаларга баҳо берди. Комиссия ушбу программалар асосан қонунларимиз талабларига жавоб берса-да, лекин баъзан ҳозирги шароитда эришиб бўлмайдиган марраларни кўзлаётганини таъкидлади.

Масалан, «Учительская газета»нинг Ўзбекистондаги мухбири А. Усмонов бозорларни давлат кооператив корхоналари ва ширкатлари билан алмаштириш имконияти тўғрисидаги фикрни илгари сурди, «Тошкент трактор заводи» бирлашмасининг инженери С. Кабанов аёлларга болаларни тарбиялаш учун чақалоқ туғилгандан тортиб у етти ёшга киргунича отпуска беришни таклиф этди. «Фрунзевец» газетасининг мухбири В. Золотухин пулнинг қадрсизланишини ҳисобга олиб, пенсионерларга қўшимча тўлаш унинг энг кам миқдорини 100 сўмгача кўпайтириш лозимлиги ҳақида гапирди. Эксперт группаси бу таклифларни пуч, хом хаёл таклифлар деб эълон қилди.

Шундай қилиб у... ўз бошига «бало» орттирди. Йиғилиш иштирокчилари ўринларидан туришиб, минбарга чиқишиб бундай дейишди: бу таклифларни бугун амалга ошириш қийинлигини биламиз, аммо депутатлар келажакни ўйлаши керак, «экспертларнинг бу гапларидан турғунлик даврининг ҳиди келяпти, наҳотки бир бурда нон билан одамларнинг овозини ўғириш бизнинг мақсадимиз бўлса!», «номзодлар ўтмишдан келаётган овозларга парво қилишмасин, режаларини амалга ошириш учун дадил ҳаракат қилаверишсин — бизнинг истагимиз ана шундай».

Ана шундай тили бурро нотиқлар мадад берамиз деб ўз номзодларини маъқуллашди. Одамларни оломон деб биладиган, уларни қайси ўзанга солса, ўша ўзандан оқиб кетаверади, деб ўйлаётган кимсалар учун бу яна бир сабоқ бўлди. Сайловчиларимиз эндиликда четда мунғайиб турган кузатувчилар эмас, улар ҳуқуқий давлат, янги, яна ҳам ривожланган жамият барпо этишда фаол иштирок этишни эҳтирос билан хоҳлаётган кишилардир.

Йиғилишда номзодларнинг программалари хусусида ўткир баҳслар бўлаётганида ҳам, даъвогарларнинг саволларга қайтарган жавобларида ҳам, халқ депутатлигига номзодларнинг ишчанлиги ва инсоний фазилатлари муҳокама қилинаётганида ҳам ана шу эҳтирос, ҳаётга ана шундай жўшқин муносабат яққол кўринди. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти М. Салоҳиддиновдан П. Ҳабибуллаевни ҳимоя қилиб коллектив бўлиб хат ёзилганида нега принципсизлик қилдингиз (яқинда «Известия» газетасида шу ҳақда ёзилган эди) деб сўрашганида, Куйбишев район ижроия комитети ходимларидан бири, тақиқланган усулдан фойдаланяпсиз, деб бақирди. Аммо ана шу ноқулай саволни берган делегат жавоб кутмоқда эди. Халқ депутати қиёфасида қора доғлар бўлмаслиги керак, биз номзоднинг ҳамма ишидан бохабар бўлишимиз керак. Академик президент бу саволга ишончли жавоб беролмади. У қақшатқич мағлубиятга учрашида бу ҳал қилувчи роль ўйнаган бўлса, ажаб эмас. 347 делегатдан олтмишдан сал кўпроғи уни ёқлаб овоз берди, холос.

Халқ депутатлигига бугунги ва келжакдаги номзодлар учун бу ҳам бир сабоқдир. Халқ номидан гапириш ҳуқуқига эга бўлишни истаган ҳар бир киши ҳалол бўлиши шарт. Тўғри йўлдан сал бўлса ҳам тойиб кетсангиз, албатта сезиб олишади.

Яна икки номзод, илмий ходимлардан А. Абдукаримов ва М. Мирсаидов ярашмаган «ҳунар» кўрсатишди, улар ҳал қилувчи дақиқада ўз номзодларини ўзлари қайтиб олдилар ва М. Салоҳиддиновга овоз беришга даъват этдилар. Уларнинг шу ҳақдаги илтимоси бир қарашда ишонса бўладигандай туюлади. Бу ходимлар ишимиз кўп, биздан муносиброқ номзодлар бор, дейишди. Шу боисдан йиғилишдаги кўпчилик кишиларнинг улардан кўнгли қолди. Танаффуслар вақтида одамлар билан гаплашганимда, улар бундай дейишди: овозга қўйилишга рози бўлишдан илгари ҳамма нарсани пухта ўйлаб кўриш керак эди, ҳозир эса бу Фанлар академиясининг президентига ён босиб қилинаётган «устомонлик»ка ўхшаб кетяпти. Бир неча бор менга қуйидаги саволни ҳам беришди: наҳотки илгаридан буни ўйлаб қўйишган ва шундай қадам босишга журъат этишган бўлса?

Назаримда, бундай эмас, ахир биз жиддий иш билан машғулмиз. Бу ишда ҳеч ким найранг ишлатмаса керак.

Номзодлар ўзларининг номзодликка кўрсатилишга розиликларини қайтариб олиш ҳуқуқига эгалармиʼ? Албатта. Овозга қўйилиш олдидан шундай қилиш керакмиди? — Ана шу савол кишиларга тинчлик бермади, шу боисдан ҳам улар курашдан ўзини «четга олаётган» кишиларнинг важ-корсонларига шубҳа билан қарадилар. Эътирозни қабул қилишган бўлса ҳам, кўпчиликнинг кўнглидаги шубҳани аритиб бўлмади.

Округ сайловолди йиғилиши давомида ажабтовур гаплар бўлди. Аппарат ходимлари буни баъзан «вазият назоратдан чиқиб кетди» деб атайдилар. Йиғилишда президиумга ҳожат бормиди, деган саволни биринчи бор эшитишга тўғри келди. Фақат раис ва секретарь сайлаш тарафдори бўлган кишилар сўзи ўтиб кетишига сал қолди, бу таклифни 150 киши маъқуллаган эди. Дабдаба ихлосмандлари «хўжакўрсинчилик» ўтиб кетганини ҳисобга олишлари керак.

Йиғилиш қатнашчилари ҳисобчиларга ишонч билдиришмаганига ҳам ҳамиша гувоҳ бўлавермаймиз, чунки бу борада сира муаммолар бўлмаган. Очиқ овоз бериладими ёки яширин овоз бериладими, деган масала ҳал этилаётганида, округ сайлов комиссиясининг аъзолари 215 киши очиқ овоз беришни маъқуллаб чиқди, дейишганида йиғилиш аҳли комиссия аъзоларига ишонмади. Холис одамлар, яъни халқ депутатлигига ўз номзодини кўрсатмаган ташкилотлар вакилларидан ўз ҳисобчиларини сайлашди, қайтадан овоз беришди. Ҳар бир қаторни оралаб, қайтадан санаб чиқишди: 347 кишидан 182 киши яширин овоз беришни ёқлади. Округ комиссиясининг аъзолари шу алфозда изза бўлишди, шекилли.

Рўйхатга олиш учун неча номзод тақдим этиш тўғрисидаги масала ҳал бўлаётганида ҳам баҳс қизиб кетди. Округ комиссиясининг аъзолари, район ижроия комитети ходимлари номзодлар қанча кўп бўлса, иккинчи бор сайлов ўтказиш зарурати шу қадар кўп пайдо бўлади, деб обдон уқтирдилар, бу ҳолда номзодлардан бирортаси ҳам зарур миқдордаги овозларни ололмай қолиш эҳтимоли бор. Аммо жумбушга келган зал сайловчилар ихтиёрига иккитадан кўпроқ номзод ҳавола этилса, танлаб олиш имконияти бўлади, деб далиллар келтирди. «Қўшимча сайлов ўтказиш, эҳтимолки зарур бўлиб қолар. Сиз, яъни сайлов комиссиясининг аъзолари, яна ишлайверасиз. Бу бизга дахлдор эмас, бу муаммони ўзингиз ҳал этинг». Йиғилиш қатнашчилари тахминан шундай дейишди. Кечаси соат 01 га яқинлашиб қолганида, овоз беришнинг биринчи даврасси якунланди, шунда маълум бўлдики, залда ҳозир бўлганларнинг ярмидан кўпи, назарда тутилганидек, тўрт номзод учун эмас, уч номзод учун овоз берибди, шунда йиғилиш аҳли фақат ана шу номзодларни рўйхатга олишга қарор қилди. **Бу бир гуруҳ одамлар эмас, балки кўпчиликнинг хоҳиш-иродасини ифодалаб, шу йиғилиш аҳли бирон-бир қарорга келишга ҳақлигининг далилидир.**

Ҳозир йиғилишдаги воқеаларни идрок этиб, шунга яна бир карра ишончим комил бўлдики, барвақт қоғозга туширилган сценарий нечоғли қунт ва ихлос билан ёзилган бўлмасин, барибир йиғилишдаги эҳтирослар тўфонини қамраб олмаган бўлур эди. Бир мисол айтиб ўтай. В. Золотухинга қуйидаги мазмундаги хат узатишди: сизни маҳалладагилар қизғин қўллаб-қувватлашяпти. Сиз эса ўзбек тилида икки оғиз гапни эплаб гапира оласизми? Рус офицери, ҳарбий газетанинг журналисти хат муаллифига соф ўзбек тилида жавоб берганида ўша киши ҳангу манг бўлиб қолгандир. Шу кичкина тафсилотдан ҳам сезилиб турибдики, одамлар кимни қўллаб-қувватлашаётганини билишади ва шу боисдан ҳам номзод шахсига тааллуқли барча гаплар сайловчилар учун муҳимдир.

Бошқа бир мисол: қирқ яшар фан доктори Темур Юнусов рўй-рост тан олди: инглиз тилида оппа-осон лекция ўқисам бўлади, лекин ўзбек тилида лекция ўқий олмайман, ўзбек тилида ҳол-аҳвол сўраша оламан, холос. Зал ҳайратга тушди, аммо олим изоҳ берди — рус мактабида ўқиганман, кўпроқ рус ҳамкасбларим билан гаплашганман. Чунки, фаннинг мен ишлаётган соҳасида ўзбекистонликлар кам. Шу муносабат билан номзод ҳам, залда ўтирган барча кишилар ҳам ўзбек мактабларида рус тилини ва рус мактабларида ўзбек тилини ўқитиш муаммоларига жиддий назар солиш лозимлигини уқиб олдилар.

Йиғилишда шунга ўхшаш ўткир муаммолар, мураккаб масалалар кўтарилди. Ушбу мажлис ҳамма учун ажойиб сабоқ бўлди, чунки биз чинакам демократияни, мунозара маданиятини эндигина ўрганиб келмоқдамиз.

Йиғилиш қуйидаги қарорни қабул қилди: 599-Тошкент-Куйбишев территориал сайлов округидан СССР халқ депутатлигига номзодлар сифатида рўйхатга олиш учун қуйидагилар тавсия этилсин: Владимир Петрович Золотухин, 1958 йилда туғилган, «Фрунзевец» газетасининг мухбири, Ўткир Самиғович Ҳошимов, 1935 йилда туғилган, «Таштеплоцентраль» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори, Темур Собирович Юнусов, 1949 йилда туғилган, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ўсимлик моддалари химияси институтининг етакчи илмий ходими. Округ сайлов комиссияси бу ўртоқларни рўйхатга олди.

В. ГЛАДИЛОВ,
ЎзТАГ мухбири.

* * *

Сўнгги сўз, лекин бу бўлмаслиги ҳам мумкин эди

Йиғилишда «Ташкентская правда» газетаси мухбирини залга киритмасликка уриниб, у билан бўлган кўнгилсиз воқеани кўпчилик газетхонлар билишади. Лекин шуни айтиш керакки, бу округ сайлов комиссияси йиғилишда ҳозир бўлишга қарор берган журналистлар сонини чеклаб қўйишга уринган бирдан-бир ҳол эмас. Комиссия редакциянинг гувоҳномасига ва СССР халқ депутатлари сайлови тўғрисидаги қонунга қўшимча қилиб, редакцияларнинг ходимларидан йиғилишда ҳозир бўлишга рухсат бериш тўғрисидаги илтимос ёзилган махсус хатларни талаб қилди. Муҳокамалардан кейингина уларга таклифномалар берилди. Ваҳолонки, сайлов тўғрисидаги қонуннинг еттинчи моддаси журналистнинг сайлов кампанияси қандай ўтаётгани тўғрисидаги ҳар қандай ахборотни монеликсиз олиши учун рухсатномадир. Юқоридаги воқеа мислсиз бўлиб, республикада бундай ҳоллар ҳали юз бермаган эди.

Яна бир нарса ҳақида. Таклифнома бўлмаганлиги ва мени залга қўйишмаганлиги, мен эса қисталанг қилмаганлигим сабабли кўчада ишлашга тўғри келди. Мен келгусига мўлжаллаб бир қанча номзодлар билан, «мадад командалари»даги кишилар билан суҳбатлашиб, уларнинг гапларини ёзиб олдим. Шу пайт кичик бир жанжалнинг гувоҳи бўлдим: «командалар»нинг аъзолари кўтариб олган баъзи плакатлар округ сайлов комиссиясининг аъзолари ва Куйбишев район ижроия комитети ходимларига ёқмади. Улар ана шу плакатларни йўқотишни талаб қилишди. Бу қатъий буйруқ оҳангида айтилганлиги кишини ажаблантиради. «Олимлар! Депутат бўлишдан аввал ўзбек фанининг обрў-эътиборини тиклангиз!» деган сўзларни ўқиш хуш ёқмайди, албатта. Бу гап аччиқ ва унча ҳаққоний эмас, аммо тақиқлашлар ва бақириқ-чақириқлар билан ҳақиқатни тиклаб бўлмайди, мунозара олиб боришни эса, афтидан, раҳбар ўртоқлар ҳали ўрганиб олишмаган кўринади.

А. НИКОНЕНКО,
ЎзТАГ мухбири.

Ўзбекистон ССР Олий Советы Президиумида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми рентген диагностикаси янги методларини амалда жорий этиш борасидаги хизматлари, самарали ташкилий-методик ишлари учун Андижон область клиник касалхонасининг бўлим мудири ўртоқ Семён Андреевич **Теперга** «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган соғлиқни сақлаш ходими» фахрий унвони берди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Ўзбекистон театр санъатини ривожлантиришдаги хизматлари, юксак бадиий образлар яратганлиги учун Й. Охунбобоев номли Андижон область музыкали драма ва комедия театрининг артисти ўртоқ Саидаҳрор Эҳсонович **Улуковга** «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист» фахрий унвони берди.

МАДАНИЯТ ХАЗИНАСИГА ҚЎШИЛГАН ҲИССА

17 февраль куни Тошкентда бўлиб ўтган Совет маданият фонди Ўзбекистон республика бўлими правлениесининг пленуми ҳозирги босқичда маданиятни ривожлантиришда жамоатчиликнинг ролини оширишга бағишланди. Правление раиси, СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Э. Юсупов доклад қилди.

Пленум қатнашчилари «Шоирлар авлодлар хотирасида» программаси сингари узоқ муддатли программалар амалга оширила бошланганлигини айтдилар. Алишер Навоийнинг 550 йиллик юбилейига қардош республикалар шоирларининг буюк ўзбек инсонпарвар шоирига бағишланган асарларининг коллектив тўпламини тайёрланмоқда, Ўзбекистон ва Тожикистон адабиётшуносларининг асарларини, ўзбек, рус, инглиз, араб ва ҳинди тилларидаги бадиий календарларни нашр этиш мўлжалланмоқда.

А. С. Пушкин туғилган куннинг 200 йиллиги олдидан революциядан аввалги Туркистонда иш олиб борган «Пушкин жамияти»ни қайта тиклаш мўлжалланмоқда. Уруш йилларида Тошкентда яшаган Анна Аҳматованинг жамоатчилик асосида ташкил этиладиган музейини очиш кўзда тутилмоқда. Ҳамза таваллудининг бўлажак 100 йиллиги билан боғлиқ кенг тадбирлар программасини амалга ошириш режалаштирилган.

Жамоатчиликнинг ташаббуси билан жонажон ўлка тарихи, маданияти, этнографиясини чуқур ўрганишга, халқ ҳунармандчилигини қайта тиклашга ва халқ миришкорлари ижодини оммалаштиришга қаратилган «Ўлкашунослик» ва «Усталар» программалари ишлаб чиқилди.

Пленумда жамоатчиликка кенг кўламда таяниш — совет маданият фонди Ўзбекистон бўлими муваффақиятли ишлашининг гаровидир, деб таъкидланди.

(ЎзТАГ).

Сўнгги почтадан

ТОМЧИДА ҚУЁШ АКСИ

Халқлар дўстлиги ва қардошлиги, бутун мамлакат бераётган ёрдам айниқса Мирзачўлни ўзлаштиришда ёрқин намоён бўлди. Томчида қуёш акс этганидек, чўл ўрнида қад ростлаган обод посёлкалар ва кўркам шаҳарларда турли миллат ва элатларнинг вакиллари яшамоқдалар. Бепоён экинзорлар, заводлар, маданият ўчоқлари, ўқув муассасалари дўстлик рамзи бўлиб қолди. Яқинда Пахтакор район «Пахтакор» газетаси ўзининг бир сонини энг муҳим мавзу — район меҳнаткашларининг интернационал дўстлиги ва қардошлиги мавзусига бағишлаб чиқарди.

Газета саҳифаларида халқ хўжалигининг турли соҳаларида меҳнат қилаётган турли миллат вакилларига сўз берилган. Улар ўзлари билан ёнма-ён меҳнат қилаётган ҳамкасблари тўғрисида ҳикоя қиладилар. Пахтакор шаҳар ремонт-механика заводи партия ташкилотининг секретари Э. Кан «Мирзачулсовхозстрой» трести бўлими бошлиғи В. Бутисина, «Пахтакор» совхози партия комитети секретари Ҳ. Жидилов, 112-автотранспорт парки шофёрлар бригадаси бошлиғи И. Будко, район болалар поликлиникаси мудири Л. Азарян ва бошқаларнинг мақолалари ана шулар жумласидандир.

Газета интернационал тарбия мавзуига бутун бир сонни бағишлаб яхши иш қилган, албатта. Бироқ газета тахламлари варақланса, бу муҳим мавзу асоссиз равишда кам ёритилаётгани маълум бўлиб қолади. Берилаётган материаллар эса ҳамиша ҳам қизиқиб ўқиладиган, чуқур таъсир қолдирадиган бўлмаётир. Редакция коллективи ишнинг ана шу жиҳатига эътиборни кучайтириши лозим.

• Янгиликдан хабарингиз борми?

Илгари Чортоқ сувида даволаниш учун мамлакатимизнинг турли бурчакларидан одамлар келишарди. Аввалги минерал сув заводи қайта қурилиб, эндиликда шифобахш ўсимликлардан шарбат суви олиш йўлга қўйилди. Бу эса Чортоқ номининг етти иқлимга ёйилишига сабаб бўлди. Жумладан, Япония ва Америкадек ривожланган мамлакатлар корхонада тайёрланаётган гулхайри концентратидан юборишни илтимос қилишмоқда.

ЧОРТОҚ ШАРБАТИНИНГ СИРИ

— Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Биоорганик химия ва Ботаника институтлари олимлари билан ҳамкорлик бизни катта йўлга бошлади, — дейди завод директори Олимжон Қозоқов. — Олимларимиз республика, қолаверса мамлакатимиз озиқ-овқат саноатида ҳар хил ичимликлар, озиқ-овқат маҳсулотларига қўшиладиган рангли моддалар хосиятини обдон ўргандилар.

Табобат илмидан маълумки, истеъмол қилинадиган таомларда табиий нарсалар бўлиши керак. Лекин сўнгги пайтларда химия фанининг гуркираб ўсиши туфайли бир қатор сунъий маҳсулотлар ҳам истеъмол қилинмоқда. Бу эса ўз навбатида инсон организмига салбий таъсир этади. Олимлар ичимлик, озиқ-овқат маҳсулотларига қўшиладиган, уларнинг рангини ўзгартиришда ўсимликлардан олинадиган рангдор концентратлардан фойдаланиш зарурлигини тавсия этдилар. Чортоқда бу соҳада илк қадам ташланди. Наманган спиртсиз ичимликлар комбинати составида бўлган Чортоқ заводи шу йил январдан бошлаб республика Давлат агросаноат комитети қошидаги «Узпишепром» ишлаб чиқариш корхонаси ихтиёрига ўтказилди. Мамлакатимизда ягона ҳисобланган мазкур корхона қайта жиҳозланиб, шифобахш ўсимликлардан шарбат-концентрат олишга мослаштирилди.

Янги корхона маҳсулотлари учун ишлатиладиган райҳон, зира, зирк, тоғ райҳони, ялпиз, кийик ўт, гулхайри ва бошқа ўсимликларни область территориясидаги хўжаликлар етказиб беради. Улар адир ва тоғ ерларида табиий ҳолда ўсгани учун инсон организмига салбий таъсир этмайди.

Шуни айтиш керакки, халқимиз севиб истеъмол қиладиган «Райҳон», «Лаззат», «Тошкент», «Чортоқ», «Пахтакор», «Ўзбекистон», «Тархун», каби чанқоқбосди ширинтаъм ичимликлар табиий Чортоқ экстрактидан тайёрланган.

Гулхайри гул баргидан бўёвчи модда олиш, айниқса яхши йўлга қўйилди. Чунки унинг бўёғи мутлақо зарарсиз бўлиб, заводда ана шу ўсимликдан бўёқ олишнинг янги, қулай технологияси ўзлаштирилди. Натижада 1986—1987 йилларда икки тонна гулхайри концентрати олинган бўлса, ўтган йили бу кўрсаткич ўн тоннага етказилди.

— Биз лойиҳа қувватини 1991 йилда эмас, келаси йилдаёқ тўла ўзлаштиришимиз мумкин, — дейди завод директори.

Ҳисоб-китобларга қараганда, областда 1991 йилда 150 тонна лимон етиштирилади. Бу эндигина оёққа туриб, ном чиқара бошлаган корхонани боши берк кўчага киритиб қўймасмикин? Бундан ташқари лимонлар нархида ҳам номутаносибликлар мавжуд. Масалан, завод учун 2 сўм 50 тийинли «Юбилейний» нави фойдалироқ. Бироқ бу нав серҳосиллигига қарамай, деҳқонлар уни етиштиришга эътибор бермаяптилар. «Мейер» навли лимон нархи ундан бир сўм ортиқ бўлса-да, хўжаликларга у қулайроқ. Бизнингча, область агросаноат комитети мутахассислари ҳозирданоқ бу соҳани мувофиқлаштиришни ўйласалар яхши бўларди.

Ўтган йили областда юз гектар майдонда гулхайри етиштирилди. Шундан олтмиш гектари Янгиқўрғон районидаги «Ўзбекистон» совхози зиммасига тўғри келади.

— Бир гектар ердан хўжалигимизга 5443 сўм даромад келтирдим, — дейди гулхайри етиштирувчи Мастура Исмонова.

— Гулхайри етиштиришнинг маъқул тушган жойи шу бўлдики, у атроф-муҳитга кўрк беришдан ташқари ёқимли бўй таратади, — дейди Сотиболди Исмоилов. — Хушбўй кийимларда ҳам сақланади. Шифокорларнинг айтишича, бу инсон саломатлиги учун жуда фойдали.

— Гулхайри илгарилари манзарали ўсимлик сифатида ҳовлиларда ўстирилган, — суҳбатимизга қўшилди совхоз директори Мулдали Саламатов. — Унинг шифобахшлигини Ибн Сино ҳам таъкидлаган. Бу йил ҳосилдорлик ортиқ бўлиши шубҳасиз. Чунки иккинчи йилда гулхайри кўчатлари олдинги йилдагидан кучлироқ ривожланади. Унга сарфланадиган харажат эса икки ҳисса камаяди. Шу тариқа гулхайридан олинадиган даромад қарийб икки баравар ортиб, соф фойда қирқ минг сўмга етади. Бу йил яна 3-4 гектар гулхайри экишни мўлжаллаяпмиз.

Хуллас, гулхайрини саноат асосида етиштириш, уни қайта ишлаш, озиқ-овқат маҳсулотларига қўшиладиган зарарсиз концентратлар тайёрлашга кенг йўл очилди. Бу истиқболли завод қувватининг юқорилиги бу экин турини тезроқ кўпайтиришни, унинг янада самарали навини яратишни тақозо этмоқда. Шунинг учун ҳам **Янгиқўрғон районидаги «Москва» колхози янги, серунум нав етиштириш учун Ботаника институти олимларига икки гектар ер ажратиб бериши зарур эди, бироқ ҳануз бу масала тўла ҳал этилганича йўқ. Институт олимлари бу ерда гулхайрининг янада кўпроқ бўёқ берадиган навини кўпайтиришлари керак.** Область агросаноат комитети бўлим бошлиғи А. Мерганованинг айтишича, ҳозирча гулхайри учун жами 110 гектар ер ажратилган. Яна тўқсон гектар ер керак. Область қишлоқ хўжалиги органлари раҳбарлари хайрли ишни тезроқ ўнглаш, уни ривожлантириш чораларини кўрсалар айни муддао бўларди.

Ш. ХОЛМИРЗАЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

Дунё овози

СОЦИАЛИЗМ МАМЛАКАТЛАРИДА

ДЕҲҚОНЛАР МАДАДКОРИ

РУМИНИЯ. «Фундуля» ўсимликшунослик илмий-тадқиқот институти ходимлари янги навлар яратиш йўлида самарали ишламоқдалар. Мамлакатда сўнгги ўн йиллар мобайнидаги деҳқончилик тараққиёти мазкур институт олимларининг ишлари билан бевосита боғлиқ. Улар деҳқонларнинг ҳақиқий ёрдамчилари бўлиб қолишган.

Ходимларнинг илмий-тадқиқот ишига баҳо беришда ўзгача йўл тутилади. Далаларда синовдан ўтиб, яхши ҳосил берган, касалликларга чалинмайдиган нав яратилса, у тугалланган иш ҳисобига ўтади.

Олимлар юздан зиёд нав яратиб, уни синовдан муваффақиятли ўтказишган. Институт хоналарини замонавий жиҳозлар билан таъминлашга алоҳида эътибор берилаётир. Сунъий иқлим қурилмаси мавжуд лабораторияни ишга туширилди.

СУРАТДА: институт лабораторияларининг бирида.

АДЖЕРПРЕСС—ТАСС фотоси.

АНЪАНАВИЙ ҲАМКОРЛИК

● **СОФИЯ.** «Аэрофлот» ва «Балкан» — Совет Иттифоқи ҳамда Болгариядаги бу авиакомпаниялар номи бутун дунёга маълум. Лекин ТУ-154 ҳаво кемаси бортида муштарак эмблеманинг пайдо бўлиши София аэропорти пассажирларида катта қизиқиш уйғотди. Шундай қилиб, икки авиакомпаниянинг анъанавий ҳамкорлигида янги босқич бошланди — «Балкан» авиакомпаниясига совет самолётлари ижарага берилди. Уларда болгариялик стюардессалар хизмат қилишади. Совет учувчилари эса Софиядан СССРга ва жаҳондаги бошқа мамлакатларга пассажирларни етказиб қўядилар.

ЙЎЛДА — ЗАМОНАВИЙ ЛОКОМОТИВЛАР

● **ПЕКИН.** Хитойда сўнгги йилларда темир йўл тармоқлари тез кенгайиб бораётганлиги локомотивлар ишлаб чиқаришни анча кўпайтиришни талаб этди. ХХР Темир йўллар министрлигининг маълумотларига кўра, ўтган йили мамлакатда 842 та локомотив ишлаб чиқарилган. Уларнинг 443 таси тепловоз, 171 таси электровоз ва 228 таси паровоздир. Локомотивлар ишлаб чиқариш бўйича жаҳонда СССРдан сўнг иккинчи ўринни эгаллаб турган Хитой ҳозир ўрта ҳисобда ҳар 11 соатда битта тепловоз ва ҳар 29 соатда битта электровоз ишлаб чиқаришга қодир.

Кучли, тезюрар ва тежамкор тепловозлар ҳамда электровозлар ишлаб чиқаришни йилдан йилга кўпайтираётган Хитой паровозлар ишлаб чиқаришни секин-аста камайтирмоқда. (ТАСС).

ЖАҲОН АҲОЛИСИ ҚАРИМОҚДА

Аҳолининг қариши умумжаҳон ҳодисаси бўлиб қолди. Нью-Йоркда тарқатилган БМТ Бош секретари Хавьер Перес де Куэльярнинг докладида ана шу фикр таъкидланган. Мазкур муаммо бу йил БМТнинг иқтисодий ва социал кенгаши (ЭКОСОС)да батафсил кўриб чиқилади.

1950 йилда, деб таъкидланади ҳужжатда, жаҳонда олтмиш яшар ва бундан ҳам қарироқ кишилар 200 миллион эди, бу эса аҳолининг 8 процентини ташкил этган. 1975 йилда ушбу рақам 350 миллион кишига етди. 2025 йилда қариялар 1,2 миллиардга етади ёки жами аҳолининг 14 процентини ташкил этади. Кўпчилик қариялар ривожланаётган мамлакатларда яшайди, бу эса ана шу мамлакатлар учун каттагина муаммога айланди.

1950 йилдан 2025 йилгача 75 йил мобайнида гарчи жаҳондаги аҳоли умуман фақат уч карра кўпайса ҳам, қариялар сони олти баравар ортади. Бундай тенденциянинг иқтисодий оқибати шундаки, ишламаётган аҳоли салмоғи анча кўпаяди. (ТАСС).

ТУЗАТИШНИ БЕКОР ЭТИШГА МОЙИЛЛИК

НЬЮ-ЙОРК

«АҚШдаги савдо-саноат доираларининг кўпгина вакиллари Жэксон-Вэник тузатишини вақтинча бекор қилишга мойил бўлиб турибдилар, бундан муддао — мамлакатга олиб келинаётган совет товарлари тарифини камайтириш ҳамда АҚШ экспорт-импорт банкига Америка товарларининг Совет Иттифоқида сотилиши учун кредит берилишига имконият яратишдир», — деб хабар берди «Жорнэл оф коммерс энд коммершл» газетаси.

Газетанинг ёзишича, ҳозир Вашингтонда хусусий юридик иш билан машғул бўлган, 1974 йилда камситувчи тузатишнинг муаллифларидан бири, конгрессменнинг собиқ аъзоси Чарльз Вэник «эндиликда турли компаниялар билан лобби ташкилоти (АҚШ конгресс ҳузурида монополияларнинг манфаатларини ҳимоя қилиб, конгресс аъзоларига таъсир ўтказиш билан шуғулланадиган ташкилот) тузиш учун музокаралар олиб бормоқда, мазкур ташкилот тузатишнинг амал қилишини тўхтатиб қўйишга» ва Совет Иттифоқига савдода жуда қулай вазият статуси берилишига эришиши керак.

(ТАСС).

Маҳсулдорлик ошмоқда

Қиш фасли, айниқса, февраль ойи чорвадорлар учун чинакам синовга айланмоқда. Озуқани мўл жамғарган, уни тўйимли, сервитамин элементлар билан бойитиб молларга бераётган фермаларнинг ходимлари шу кунларда ҳам ютуқларни камайтирмаётирлар. Бу жойларда чорва қишлови намунали ташкил этилганлиги туфайли маҳсулдорлик ортиб бораётир.

Сирдарё область, Ильич районидаги «Правда» газетаси номли совхоз сут-товар фермаси чорвадорлари ҳам бу даврда астойдил меҳнат қилмоқдалар. Социалистик мусобақа намунали ташкил этилганлиги туфайли соғувчилар ва молбоқарлар фидокорлик кўрсатмоқдалар. Сут соғувчилар ўртасидаги меҳнат беллашувида комсомол аъзоси Саодат Турдалиева пешқадамликни қўлдан бермаяпти. У боқимидаги 20 бош говмишнинг ҳар бирйдан кунига 7—8 килограммдан сифатли маҳсулот олаётир. Унинг нияти — йиллик планни муддатидан илгари бажариш.

Суратда: Илғор сут соғувчи С. Турдалиева.

У. ҚЎШВОҚОВ фотоси.

РЕДАКЦИЯГА ХАТЛАР

Сиз нима дейсиз?

Сирдарё область Ворошилов район «Партия XXVI съезди» совхозида асаларичи бўлиб ишлайман. Ўтган йили 64 асалари уяси парвариш қилиб, ҳар биридан 15—25 килограммдан асал етиштирдим. Кам ҳосил олганимнинг боиси шуки, асалариларни парваришлаш учун етарли шароит, ширали пахта гули, кунгабоқар бўлмади. Хўжаликларда пахтадан ташқари кунгабоқар, рапс, маккажўхори учун ҳам алоҳида участкалар ажратилса ёмон бўлмасди.

Асалари бир килограмм бол тўплаш учун тахминан ўн миллион гулга қўниб, ҳар гектар майдондан 300 килограммгача шира йиғади. Агар шароит яратилса ва ширали ўсимликлар кўп бўлса, бир асалари уяси ёз даврида 150 килограммдан бол тўплайди.

Баъзи колхозлар ва совхозларда ҳашаротларга қарши химикат дориларни ҳаддан зиёд ишлатиб, кўплаб асалариларни нобуд қилиб қўймоқдалар. Натижада ҳосилдорлик камайиб, бол сифати ҳам пасаймоқда.

Асалариларнинг яна бир ашаддий душмани тилла ранг бўздоқдир. Халқ тилида қулқултой ҳам дейишади. Ҳисоб-китобларга кўра, бир дона тилла ранг бўздоқ қуши бир кунда 70—80 асаларини ейди ва нобуд қилади. Бу қушга қарши курашиш учун қандай чора-тадбирлар кўришимиз зарурлигини раҳбарлар ва олимларимиз ўрганишса, айни муддао бўларди.

Менинг фикрим шуки, асаларичиликда ҳам ижара пудрати ташкил этилса. Ҳар бир ижарачи учун алоҳида счетлар очилиб, ҳар йили хўжаликдан олган маҳсулоти, қарзи, топширган бол маҳсулоти ҳисоб-китоби аниқ олиб борилса, ижарачиларга ҳам, хўжаликка ҳам фойдали бўларди.

Республикамиз асаларичилари бунга нима дейишаркин?

Ж. МАВЛОНОВ.

Эътибор бўлмагач...

Оқсилга сероб, киши организми учун фойдали бўлган ловия, мош, нўхатни дунёнинг турли бурчакларидаги халқлар севиб истеъмол қилишига кўп бор гувоҳ бўлганман. Масалан, катта ўғлим учувчи бўлиб, Сахалинда хизмат қиларди. Кўпинча мендан мош юборишимни илтимос қиларди. Мен унга 5—6 килограммдан мош юбориб турардим. Эшитишимча, келиним ўғлимнинг ўртоқларини мошхўрда, мошкичири билан сийлар экан. Рус, украин, белорус ва бошқа миллат вакиллари бўлмиш бу йигитлар ҳам мошдан пиширилган лаззатли таомларни тановвул қилишиб, ўзбек деҳқонига раҳматлар айтишаркан...

Эсимда, бундан 40—50 йил аввал 1 килограмм гуруч пулига 3 килограмм мош сотиб олиш мумкин эди. Энди акси бўляпти. Бу нимнинг оқибати? Хўжаликларда мош, ловия, нўхат экиш бутунлай издан чиқди. Шу сабабли ҳам бундай маҳсулотлар танқис бўлиб қолди.

Менинг фикримча, республикамиздаги ҳар бир хўжалик мош, ловия, нўхат учун камида 10—15 гектардан ер ажратса, айни муаддао бўларди. Шунда ернинг унумдорлиги ошарди. Қолаверса, бу экинларнинг пояси сервитамин бўлиб, чорва молларга яхши озуқадир.

Эндиликда бу экинларга ўгай кўз билан қарашга барҳам бериш пайти келди. Буғдой, арпа, картошка экилган майдонларда мош ўстирилса, яхши самара бериши аллақачон исботланган. Республика Давлат агросаноат комитетидаги масъул кишилар бу иш билан жиддий шуғулланишлари керак. Бу — ҳозирги куннинг эҳтиёжи, талаби.

А. НАБИХЎЖАЕВ,
пенсионер.

Ҳар кимнинг ўз ниҳоли бўлсин

Ҳар сафар Тошкент шаҳрининг бозорларига йўл олганимда беихтиёр ўйлаб қоламан. Меваларнинг нархи нега осмонда? Нега у йилдан-йилга ошиб бормоқда? Яқин-яқингача килоси уч сўм бўлган туршакни бугун саккиз сўмга ололмайсиз. Нега? Бодом-чи? Унинг бир килограммини 14-18 сўмга харид қиломизми? Узум, анор, олма-чи? Баҳо шу йўсинда кетаверса, кейин нима бўлади?

Ҳа, ҳал этилиши лозим бўлган муаммолар ҳақида дўппини олиб қўйиб, ўйлашнинг вақти етди. Март ойида КПСС Марказий Комитетининг аграр сиёсат масалаларига бағишланган Пленуми бўлади. Демак, биз шу кунлардан республика халқ хўжалигининг ғоят муҳим бўғини — агросаноат комплексининг ва айниқса Озиқ-овқат программасининг ҳал этилиши йўллари ҳамда уни ривожлантириш истиқболлари ҳақида қайғуришимиз керак.

Тўғрисини айтиш керак, кейинги йилларда хўжалик раҳбарлари, боғдорчилик билан шуғулланувчи мутахассисларнинг ташаббускорлиги сезилмаяпти. Янги-янги боғ-роғлар барпо этиш ҳақида қайғурилмаяпти. Экилган дарахтлар етарли парвариш қилинмаётир. Бу муаммоларни ҳал этиш — ҳаммамизнинг қўлимизда. Шундай экан, ҳар биримиз мевали кўчатлар ўтқазиш, уни парвариш қилиш ҳақида қайғуришимиз керак. Шунда ўрикзорлар, токзорлар, анорзорларни кўпайтирган бўламиз.

Келинг, ҳар бир кишининг ўз ниҳоли бўлишига эришайлик. Томорқамизга, мактаб, ишхона, ҳовлилар, далалар, кўчаларга, хиёбонларга, сўқмоқ йўл бўйларига қанчалик кўп мевали кўчат ўтқазсак, уни меҳр билан парваришласак, эртамизни шунча кўп ўйлаган бўламиз.

М. ЎРМОНОВ,
тарих фанлари кандидати.

ИНСОН, ҚОНУН, ЖАМИЯТ

● Юстиция ва суд:

ҚАЙТА ҚУРИШ ВАЗИФАЛАРИ

Ўзбекистон ССР Юстиция министрлиги коллегияси билан республика Олий суди президиумининг кенгайтирилган мажлисида ўтган йилги иш якунлари ҳамда Ўзбекистон юстиция ва суд органлари, муассасаларининг бугунги кун талаблари асосида ўз фаолиятини қайта қуриш соҳасидаги вазифалари кўриб чиқилди. Мажлисда қатнашиш учун Қорақалпоғистон АССР Юстиция министрлиги ва Олий судининг, Ўзбекистон барча областларидан юстиция бошқармаларининг, суд органларининг, адвокатура, нотариат, ЗАГСларнинг раҳбарлари ва етакчи мутахассислари, республика прокуратураси ҳамда Ички ишлар министрлигининг вакиллари таклиф қилиндилар.

Докладлар ва нутқларда қайд этиб ўтилганидек, мамлакатда давом этаётган сиёсий ва социал-иқтисодий турмушни қайта қуриш, ҳуқуқий давлатни барпо этиш жараёнлари республикада қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш, гражданларнинг қонуний манфаатларини муҳофаза этиш ва ҳимоя қилиш борасида амалга оширилаётган ишларнинг бутун характерига сезиларли таъсир ўтказмоқда. Кўрилган ташкилий чоралар суд ишларини кўриб чиқишнинг оперативлиги ва сифатида муайян ижобий силжишлар бўлишига, халқ хўжалигида ҳуқуқий фаолиятни кучайтиришга, меҳнат коллективлари билан алоқаларни мустаҳкамлашга, аҳолига ҳуқуқий хизматни ва юридик ялпи таълимни яхшилашга кўмаклашди. Ҳуқуқий тарбия иши ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасидаги профилактика ишлари анча собитқадам бўлиб қолди.

Айни вақтда, муҳокама чоғида таъкидланганидек, республика суд органларининг, юстиция органлари ва муассасаларининг фаолиятида қайта қуриш ишлари ҳали секинлик билан амалга оширилмоқда.

Халқ судлари, область судлари ва улар билан тенг судларда дастлабки тергов натижаларига танқидий муносабатда бўлмаслик, кўриб чиқилаётган материаллар ҳамда ишларнинг ҳуқуқий ва исботли кучига баҳо беришда суднинг устунлигини пасайтириш каби турғунлик йиллари мобайнида йиғилиб қолган салбий ҳодисалар ҳаддан ташқари журъатсизлик билан бартараф этилмоқда. Ҳанузгача ғаразгўйлик, нохолислик, айблашга берилиб кетиш ҳоллари кўпинча намоён бўлиб турибди, тергов давомида қонунчилик бузилгани тўғрисида судланувчилар ва гувоҳларнинг аризаларига тегишлича эътибор берилмаяпти, ҳақиқий ҳолатлар юзаки текширилмоқда. Бу нарса тергов хатолари такрорланишига, жиноятларни нотўғри таърифлаш ва жазони адолатсиз белгилаш ҳолларига, баъзан эса бегуноҳларни ҳукм қилишга олиб келади. Судларнинг аппаратларига ҳали ишга ўз-ўзини танқид руҳида баҳо бериш етишмайди, суд коллегияларининг, суд президиумлари аъзоларининг ташкилий роли пасайтирилмоқда, ижобий тажрибани оммалаштиришга, кадрларни ўқитиш, тарбиялаш форма ва методларини такомиллаштиришга кам эътибор берилмоқда.

Мажлисда адвокатлик хизмати шаънига жиддий даъволар айтилди. Адвокатлар коллегияларининг президиумлари гражданларга, корхоналарга, кооператив ташкилотларга юридик ёрдам беришни тўла даражада таъминламаяпти. Энг мураккаб гражданлик ишлари юзасидан адвокатларнинг томонлар вакили бўлиб қатнашишдан бўйин товлаш ҳоллари мавжуд. Республикада бир адвокат бажараётган топшириқларнинг йиллик ҳажми мамлакатдаги умумий кўрсаткичдан бир неча баравар пастдир. Давлат нотариал контораларининг иши секинлик билан қайта қурилмоқда. Бу ишларнинг саксон проценти ҳамон ҳужжатларнинг нусхаларини тасдиқлаб беришдан иборат бўлиб қолмоқда, айни вақтда эса шартномаларни мустаҳкамлаш ва ҳуқуқни белгиловчи бошқа муҳим ишлар салмоғи мутлақо қониқарсиз ортиб бормоқда.

Юстиция органлари халқ хўжалигида, айниқса, давлат корхонаси тўғрисидаги, кооперация тўғрисидаги СССР Қонунларини бажариш билан, хўжалик ҳисоби ва ўз харажатларини ўзи қоплашни ривожлантириш, шартномавий интизомни мустаҳкамлаш, социалистик мулкни сақлашни таъминлаш билан боғлиқ масалаларни ҳал этишда ҳуқуқий хизматнинг самарадорлигини оширишга ҳали ҳам суст таъсир ўтказмоқдалар, дейишди сўзга чиққан кишилар. Мана шу ва бошқа масалаларни ҳал қилишда юстиция органларининг жойлардаги юридик хизматлар билан, давлат арбитражи ва прокуратура органлари билан алоқаси ҳамда ўзаро ҳамкорлиги мутлақо етарли эмас. Меҳнат коллективлари билан ҳам етарли даражада алоқа боғланмаган, бу эса ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга доир профилактика ишлари даражасини пасайтиради.

Совет қонунлари ҳамиша ҳам изчил пропаганда қилинавермайди, республиканинг сиёсий ва социал-иқтисодий турмушини қайта қуриш ўртага қўяётган долзарб муаммоларни ҳал этишга қаратилган қонун лойиҳалари тайёрлаш борасидаги фаолиятда юстиция ва суд органлари кам ташаббус кўрсатмоқдалар. Кадрларни танлаш, тарбиялаш, уларнинг профессионал тайёргарлигини ошириш соҳасидаги ишлар жиддий равишда яхшиланиши зарур. Кўпгина нутқларда таъкидлаб ўтилганидек, судларнинг, юстиция органлари ва муассасаларининг моддий-техника таъминоти жуда заифлигича қолмоқда, уни яхшилаш масалаларига раҳбарлар етарлича эътибор бермаяптилар ва уларни ҳал қилишда қатъият кўрсатмаяптилар.

Муҳокама натижалари юзасидан қарор қабул қилинди. Қарорда камчиликларни бартараф этишнинг конкрет йўллари, республика юстиция органлари ва муассасалари, судлари ишида қайта қуришнинг биринчи навбатдаги ҳамда истиқболдаги вазифалари белгиланди.

(ЎзТАГ).

● Меҳнат коллективларидаги интизомни мустаҳкамлаш, социалистик мулкни сақлашни таъминлаш билан боғлиқ масалаларни ҳал этишда ҳуқуқий хизматнинг самарадорлигини ошириш муҳим вазифадир.

● Уюшган жиноятчиликка қарши асосан профессионал ходимлар курашиши зарур. Лекин бунда жамоатчилик ҳам фаол иштирок этиши керак.

● Эгри йўлга қадам қўйдингми, у қора курсига етаклайди. Қилмиш — қидирмиш деб шуни айтадилар.

МАФИЯ БИЛАН ЮЗМА-ЮЗ

Уюшган жиноятчиликка қарши кураш: муаммолар ва истиқбол

● СССР Ички ишлар министрлигининг бир қанча собиқ масъул ходимлари устидан суд процесси яқинда Москвада якунланди, улар порахўрликда айбланган эдилар. Республика жамоатчилиги ушбу процессни кузатиб борди ва у кўпгина шов-шувларга, овозаларга сабаб бўлди. Баъзилар ҳукмни маъқул топишмоқда, бошқалар эса, аксинча суд енгилроқ жазо берди ёки «тиши ўтмай қолди» деб, уни койимоқдалар...

Республика жамоатчилиги ана шу процессга бу қадар катта эътибор берганлигининг боиси бор, албатта: «қора курси»да ўтирган милиция олий амалдорлари гуруҳи орасида ҳали яқингача ҳам «давлатимиз ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг машҳур арбоби»нинг оила аъзоси ҳам бор эди, тўғрироғи, шу оила аъзоси Чурбанов ана шу гуруҳнинг бошлиғи эди. Шу иш юзасидан айбланаётган тўққиз кишининг саккиз нафари ўзбекистонлик. Шу муносабат билан республикада уюшган жиноятчиликка, унинг тарқалиш даражаси, янгидан пайдо бўлган ижтимоий иллатнинг пайини қирқиш ва таг-томири билан йўқотиш имкониятларига оид кўп масалалар ўткирлашиб кетди. ЎзТАГ мухбири А. Баранов Ўзбекистон ССР прокуратураси тергов бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, юстиция катта маслаҳатчиси И. Читаков билан ана шу масалалар хусусида суҳбатлашгани бежиз эмас.

— Иброҳим Романович, ана шу процессга сизнинг муносабатингизни билмоқчи эдим.

— Мен мазкур процессни жўн бўлмаган ва сабоқ олса бўладиган процесс, деб ўйлайман. Ҳукм қизғин муҳокама қилинади, унда баён этилган баъзи хулосаларга, масалан, Қаҳрамоновнинг оқланиши ёки Яҳёевнинг ҳибсдан озод этилишига эътирозлар бўлишига шубҳа қилмаган эдим. Суд министрнинг собиқ ўринбосари Бегельманни тўққиз йил муддат билан озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилганини эшитганимда шахсан мен ҳайрон бўлиб қолдим: дастлабки тергов ва суд тергови вақтида у айби учун тавба-тазарру қилиб, чин, бор гапни баён этди ва қонунга кўра бериладиган оғир жазо бир қадар енгиллашуви керак эди.

Юрист сифатида шунга ишончим комилки, суд беистисно барча ҳолларда, фақат ҳуқуқ қоидаларига ва қонун талабларига асосланиши шарт. Судларимиз ҳукм чиқаришаётганида одам айбдорлигининг конкрет далилларига эмас, балки содир этилган жиноятнинг хавфли эканлиги, «синфий эътиқод», «сиёсий ҳушёрлик», «... хусусидаги ҳар хил мулоҳазалар»га таяниб, «қош қўйишга» уриндилар ва «пешонани ёрдилар...» Амалий иш шуни кўрсатдики, бундай «далиллар» давлатимиз ҳуқуқий негизларига болта урди.

Биз, тергов ходимлари учун ана шу процесснинг ибратли жиҳати шундаки, у рўпарамизда нечоғлик маккор душман турганлигини очиқ-ойдин кўрсатди. Уюшган жиноятчилик унча-мунчага чўчимайди, тақиқлар билан уни «кишанлаб» бўлмайди. Унга қарши муваффақиятли курашиш учун ҳақиқатан ҳам принцип жиҳатдан янги, таг-заминли ёндашувлар зарур, бутун тергов амалиётини расмият учунгина эмас, тубдан, сифат жиҳатдан қайта қуриш лозим. Терговга «бир ёқадан бош чиқариб» қарши туриш — ҳар қандай жиноятчи гуруҳнинг бирдан-бир мақсадидир. Биз эса, ҳозирча «ваҳима қилмаслик», «одамларни ортиқча ҳаяжонга солмаслик»ни рўкач қилиб, гўё ор қилгандек, ана шу уюшган гуруҳлар борлигига лом-мим демай келдик, улар эса гражданларнинг бошига кулфат солиб, «тажриба» орттиравердилар, жиноятларни яширишнинг бутун бир методикасини ишлаб чиқдилар.

— Бу сизнинг кундалик ишингизда сезилиб турибдими?

— Афсуски, аниқ сезилиб турибди. Масалан, республикада ўтган йили ҳар беш жиноятнинг бири очилмай қолганлигини айтиб ўтиш кифоядир. Қорақалпоғистон АССР, Наманган, Самарқанд, Тошкент областларида жиноятларнинг ярмидан кўпи очилмай қолди.

Ўз ишимизга танқидий баҳо бериб, шуни айтишим кераккы, бу ўринда гап фақатгина жиноятчи одам терговга ишнинг кўзини билиб қаршилик қилаётганидагина эмас, ишимизда ҳам хатолар бор, ҳам прокуратура, ҳам ички ишлар органлари тергов аппаратидаги айрим ходимлар малакаси етарли эмас. Сўнгги йилларда мазкур аппарат ходимларининг ярмидан кўпи янгиланди, тергов ишига ва оператив ишга билимдон, ҳалол ва ташаббускор ёш ходимлар келишди, аммо ҳозирча уларнинг тажрибаси йўқ. Бунинг устига, айтайлик, тергов техника воситалари билан дурустроқ жиҳозланмаганлиги, унинг норматив-ҳуқуқий жиҳатдан етарли таъминланмагани, турли ташкилий камчиликлар билан боғлиқ бўлган бошқа анчагина ҳал этилмаган масалалар ҳам бор.

Сўнгги уч йил мобайнида прокурор ижозати билан қамоққа олиш деярли уч баравар камайди. Афсуски, ана шундай ижозатлар берилиши учун сабаб ва асослар камайгани учун шундай бўлгани йўқ. Ўзбекистон ССР прокуратурасида яқинда ўтказилган таҳлил шундан далолат бериб турибдики, бир қанча областларда, айниқса, Тошкент шаҳрида прокурорлар пассивлик қилмоқдалар, баъзан эса атайлаб жиноят содир этган кишиларни қамоққа олиш учун ижозат бериш масалаларини ҳал этишда очиқ-ойдин ортиқча эҳтиёткорлик қилмоқдалар. Ана шу кишилар эса озодликда юриб, яна, илгаригидан ҳам оғирроқ жиноятларга бош қўшмоқдалар. Шуни тан олишимиз кераккы, прокуратуранинг айрим ходимлари янги шароитда ишлашга шай эмасликларини кўрсатдилар.

Ожизлик ҳақида «тилхат» бермоқчи эмасман. Ҳозир республиканинг ҳуқуқ муҳофазаси органлари умумлаштирилган программа ишлаб чиқдилар, тергов бўлинмалари фаолиятини тубдан ва ҳар томонлама яхшилаш йўллари белгилаб олинди. Белгиланган тадбирлар ҳамма жойда изчиллик билан ва пайсалга солинмай амалга оширилиши зарур.

Қарама-қарши турган томон имиллашга имкон бермайди. Таассуфки, Ўзбекистонда жиноятчилик камаймаяпти. Оғир жиноятлар сони ўсиб бораётганлиги, айниқса, хатарлидир. Тошкент шаҳри ва Тошкент областида одам ўлдириш ўтган йилга нисбатан 120 та кўпайди. Собиқ Жиззах области ва Хоразм областида қотиллик ва оғир жароҳат етказиш икки барвар кўпайди. Республикада йўл тўсиб қароқчилик қилиш ҳам қарийб икки баравар кўпайди.

Статистиканинг бу маълумотлари, одат бўлмагани учун, эҳтимолки, чўчитиб юборар. Лекин ошкоралик — ошкоралик-да!

— Жиноятчиликка қарши бутун жамоатчилик курашини кераклигини таъкидлаб ўтмоқчисиз-да?

— Худди шундай. Айни вақтда биз шунга асосланамизки, жиноятчиликни касб-кор қилиб олган кишиларга қарши, асосан, профессионал ходимлар курашиши керак. Лекин бу ўринда жамоатчиликнинг мадади зарур.

Биз ҳозир турғунлик йиллари деб атаётган йилларда жами юмушларни «бутун жамоатчилик» зиммасига юклаб қўйиш одат бўлиб қолган эди. Лекин бу жамоатчилик ҳеч нарсадан бехабар эди. Оқибатда ҳуқуқ-тартибот соҳасида, жумладан, уюшган жиноятчиликда ҳозирги аҳвол вужудга келди.

Уюшган жиноятчиликнинг ҳақиқий миқёсларини аниқлаш мураккаб вазифадир, чунки бу социал иллат ўз қилмишини яшира олади. Мутахассисларнинг фикрича, республикада уюшган жиноятчилик 70-йилларда пайдо бўлди. Ўша турмушимизнинг барча жабҳаларида «бетимсол парвоз» ва «беқиёс муваффақиятлар» даврида ҳатто ана шундай масаланинг муҳокама қилиниши ҳам хизмат соҳасида кўнгилсизликларга олиб келар эди. Ҳақиқатгўйлик ва социал адолат тушунчаларининг ўзи бузилди. Порахўрлик, порага учиш, ўғирлик авж олди. Регионга «асал иштиёқидаги пашшалар», яъни пихи қайирилиб кетган «учарлар», мўмай пул ахтарган «цехчилар», катта-кичик жиноятчилар ёпирилиб кела бошлади.

Сўнгги йилларда республика прокуратураси ва Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги бандитизм тўғрисидаги, уюшган жиноятчи гуруҳлар ҳақидаги жиноий ишларни (неча юзлаб ана шундай ишлар бор) тергов қилиб шундай хулосага келишдики, етмишинчи йилларнинг охири ва саксонинчи йилларнинг бошида Ўзбекистонда илдиз отган «жиноятчи гуруҳлар» таркиб топди.

Эндиликда фош этилган жиноятчи гуруҳларнинг жиноий ишлари худди ана шу даврда авжига чиққан эди, булар орасида милиция подполковниги Йўлдошевни ўлдирган давлат автоинспекциясининг собиқ бошлиғи Жонзоқов гуруҳи, қаллоблик иштирокчиларининг биридан қонли ўч олган Тошкент область Калинин районининг собиқ прокурори Қурбонов гуруҳи, узоқ вақтдан буён давлат мулкини ўғирлаш билан шуғулланган Шаҳрисабз район партия комитетининг собиқ биринчи секретари Холиқов гуруҳи бор.

Бу ўринда уюшган жиноятчиликнинг алоҳида социал хавфини акс эттирган бир ўзига хос тафсилотни таъкидлаб ўтиш ўринлидир: жиноий ишга экономика, давлат муассасаларида масъулиятли лавозимларни эгаллаб турган, ўз ишига кўра қонун ва ҳуқуқ-тартиботни ҳимоя қилиши лозим бўлган амалдор шахслар тортилмоқда. Бу эса жиноий фаолиятни режалаштиришга, қаерда ва қачон ғаразгўйлик билан ҳужумлар қилишни чамалаб олишга, социал назоратни самарали тарзда яккалаб қўйишга имкон бермоқда.

— Дарҳақиқат, давлат хазинасидан 4 миллиард сўм ўғирланди, 800 та жиноий иш... Жамоатчилик бундан хабардор. Аммо пахтага оид ана шу жиноий «достон»га нуқта қўйилди, десак бўладими?

— Мен қатъиян бундай демаган бўлур эдим. Амалий иш шундан дарак бериб турибдики, «процентбозлик» ва кўзбўямачилик дарди тез тузаладиган дард эмас. Ўтган йили республика прокуратураси Жиззах зонасидаги бир қанча пахта заводларида давлатга зиён етказилганлиги муносабати билан яна жиноий иш қўзғади. Ҳисоб-китоб яна чалкаштириб юборилган, пахта «куйди-ёнди»га чиқарилган, қўшиб ёзилган. Бу ишлар юзасидан тергов бормоқда, узил-кесил хулосалар чиқаришга ҳали эрта.

Аммо ҳушёр бўлиш керак! Жиноятчилик осонликча жон бермайди. Марралардан жангсиз чекинмайди. Ўзбекистондаги вазият ҳамон кескин бўлиб турибди. 1985—1988 йилларда республикамизнинг прокуратура ва ички ишлар органлари фақат мансабдор шахсларнинг ўзидангина турли жиноятлар содир этганликлари учун 20 мингдан кўпроқ кишини жиноий жавобгарликка тортдилар. Шулардан 6 мингдан кўпроқ киши давлат мулкини жуда кўп миқдорда ўғирлагани учун, бир ярим мингга яқин киши порахўрлик учун жиноий жавобгарликка тортилди. Давлатга етказилган зиён миллиардлаб сўмга етади.

Кўриниб турибдики, уюшган жиноятчилик бизнинг ҳаддан зиёд катталашиб кетган бюрократик системамизда заиф жойларни топган ва илдиз отган, маъмурий аппаратнинг бир қанча ходимларини ўзининг жиноий иродасига, жиноий манфаатларига бўйсундирган, бунинг учун у сотиб олишдан ҳам, дўқ-пўписадан ҳам обдон фойдаланмоқда. Иқтисодий ҳаётимизда содир бўлаётган қайта қуриш жараёнлари, кооператив ҳаракат, якка тартибдаги меҳнат фаолиятининг ривожланиши касбкори жиноятчилик бўлган кимсаларнинг «ўлжа» қидириш бобидаги «иштаҳа»ларини очиб, нафсини ҳаккалак оттирмоқда, улар ҳаром пулларни «ҳалоллаб» олишга уринмоқдалар ва бошқа ножўя қадамларни босмоқдалар.

Мамлакатимизда биринчи бўлиб Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлигида, прокуратура органларида тузилган уюшган жиноятчиликка қарши курашувчи махсус бўлинмалар худди ана шундай руҳда ишламоқдалар. Ҳозирги вақтда 1985—1986 йилларда ишлаган, ана шу категориядаги ишларнинг тергови устидан прокурор назорати олиб борган группа қайтадан тикланмоқда.

— Самарали ҳужум қилиш учун қўлингизда ишончли дастурлар бўлиши керак. Маълумки, қонунларимизда ҳатто, айтайлик, рэкет (зўравонлик билан пора ундириш), фоҳишабозлик ёки қиморбозлик ҳамда уюшган жиноятчиликка хос бўлган бошқа ғайриқонуний қилмишлар учун жиноий жавобгарлик белгиланмаган ..

— Худди шундай. Ҳозир бизда амал қилаётган қонунлар уюшган жиноятчилик бизнинг жамиятимизда сира бўлиши мумкин эмас, деб даъво қилинган даврларда қабул қилинган бўлса нима қилайлик? Оқибатда уюшган жиноятчиликка қарши ягона тадбирлар ҳам ишлаб чиқилмади.

Аммо рэкетга қарши, айтайлик, ҳозир ҳам самаралироқ курашса бўлади. Бунинг учун жамоатчиликнинг ҳуқуқ-тартибот органлари билан алоқаси тағин ҳам мустаҳкамроқ бўлиши лозим. Масалан, ҳозир бизнинг ихтиёримизда кооператив соҳасига бош суққан айрим ишбилармон кишилардан зўравонлик билан пора ундиришга уринишлар бўлаётгани ҳақида маълумотлар бор. Аммо ўша дағдаға эшитаётган одамларнинг ўзи лом-мим дейишмайди. Бу кимсаларнинг назарида ҳуқуқ муҳофазаси органларининг аралашуви номақбулроқ кўринади, чунки бу аралашув натижасида улар рэкетчиларга «атаганлари»дан кейин ҳам қоладиган фойдадан маҳрум бўлиб қолишдан чўчийдилар.

Норматив-ҳуқуқий вазият яқин орада ўзгаради, деб умид қилиб турибмиз. Бу умидлар мамлакатнинг янги жиноят қонуни билан боғлиқдир, бу ҳужжат устидаги иш ҳозир якунланмоқда.

Ўзбекистон ССР прокуратураси ва республика Ички ишлар министрлиги 1985 йилнинг бошларида Иттифоқ ҳуқуқ муҳофазаси органларига Ўрта Осиё регионида уюшган жиноятчиликнинг борлиги ва ушбу жиноятчиликнинг регионлар ўртасидаги алоқаси юзасидан хулосаларни ҳисобга олиб баъзи конкрет таклифларни юборган эди. Ўшанда бу таклифларни бемаҳал юборилган таклифлар, деб аташди.

Эндиликда бу таклифлар кўриб чиқиш учун қабул қилинди.

Кенг программа тақдим этилган. Мамлакатдаги бошқа республикалар ва регионларнинг ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ҳам ўз таклифларини тақдим этганларидан хабаримиз бор. Қайта қуриш шароитида жон сақлаб қолишга уринаётган уюшган жиноятчилик кучли душмандир, албатта. Аммо ўзгаришлар йўлига кирган кишиларимиз ҳам, жамиятимиз ҳам, уларни ҳимоя қилаётган Қонун ҳам ана шу жиноятчиликдан қудратлироқдир.

● «02» хабар қилади:

НИҚОБЛИ ТАЛОНЧИЛАР

Яқинда Қашқадарё областининг Усмон Юсупов районида ярим тунда ниқоб кийган учта номаълум шахс эшик зулфини суғуриб ташлаб, пенсионер А. Примовнинг уйига бостириб кирди. Талончилар чолни пичоқлаб, ҳаммаёқни тинтиб чиқдилар. Арзигулик бирон нарса тополмагач, улар қочиб қолишди. Милициянинг оператив-тергов группаси жиноят содир этилган жойга етиб келгач, қора қулоқчин билан сунъий чармдан тикилган ниқобни топиб олди. Бу далилий ашёлар тез орада ниқоблар остига яширинган шахсларни аниқлаш имконини берди. Бу талончилар Миришкор қишлоғида истиқомат қилувчи ўнинчи синф ўқувчилари: Б. Бекмуродов, А. Эгамбердиев ва Р. Худойбердиевлар бўлиб чиқди.

●

ҚИЛМИШ — ҚИДИРМИШ

Эшикни очиш енгилгина кўчди. Уй эгасининг 40 сўм пули, заргарлик буюмларини чўнтакка уришди. Лекин Тошкент шаҳридаги Сапёрлар кўчасининг квартираларидан бирига ўлжа дардида кирган ўта хавфли жиноятчилар уй йўлагидан чиқишга ҳам улгурмадилар.

Шу квартирадан келган ташвишли хабар Фрунзе район ички ишлар бўлими ҳузуридаги идоралардан ташқари қоровуллик бўлимига қарашли 2-марказлашган соқчилик пункти ходимларини оёққа турғазди. Қўлга олиш группаси ўғриларга уй йўлагида дуч келди. Улардан бири искана билан милиционер М. Қўзиевга тан жароҳати етказди. Шунга қарамасдан, у рота командири ўринбосари В. Пряхин ва милиционер С. Сатторовлар билан жиноятчиларни тутишга ёрдамлашди. Ўғрилик қилганларнинг шахси аниқланди. Улардан бири Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг бешта моддасига асосан судланиб чиққан Т. Саидалиев, иккинчиси РСФСР, Ўзбекистон ССР ва Қозоғистон ССР Жиноят кодексларининг 6 та моддасига асосан қамалиб чиққан С. Овчинников экан. Қилмиш-қидирмиш. Эгри йўл яна уларни суднинг қора курсисига етаклаб келди.

●

ДИҚҚАТ, ЖИНОЯТЧИ ҚИДИРИЛМОҚДА

Ўқотар қурол ва наркотик моддаларни қонунга хилоф равишда сақлагани учун Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлигининг жиноят-қидирув бошқармаси томонидан жиноятчи Рустам Ҳасанович Умаров қидирилмоқда. 1961 йилда Тошкент область Калинин районида туғилган. Миллати — қозоқ.

Белгилари: бўйи — 163-168 сантиметр, озғин, сочлари қора ва узун, юзи чўзиқ, ёноқлари ичига ботган, қошлари қалин ва қора.

Алоҳида белгилари: чап лунжида 6х0,55 сантиметрли чандиқ, бармоқларида узук шаклида татиуровка ёзуви бор.

Ғ. БОЛТАБОЕВ,
Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги матбуот маркази ходими.

Ўқинг, қизиқ

ОЙ ТУТИЛАДИ

Фан табиатнинг қадимда сирли ҳисобланган кўп ҳодисалари моҳиятини очиб, унинг кузатилишида ҳеч қандай илоҳий кучнинг «қўли» йўқлигини аллақачон маълум қилган. Сири «фош бўлган» шундай ҳодисалардан бири Қуёш ва Ой тутилиши бўлиб, қадимда у катта ваҳима ва умидсизлик туғдирган. Айниқса Ой тўла тутилганда унинг қизариши — «қонга бўялиши», деб талқин қилинган. Бу ҳодиса қон тўкилишлардан, бахтсиз ҳодисалардан дарак беради, деб саросимага тушганлар. Ойнинг тўла тутилиши ҳақидаги дастлабки фикрлар Хитой олими Чоу-Шу қаламига мансуб бўлиб, у эрамиздан олдин 1136 йилнинг 29 январида кузатилган тутилишни батафсил баён этган. Ой тутилишининг сабаби эрамиздан олдин VI асрларда маълум бўлган. Кейинроқ — эрамиздан олдин IV асрда грек олими Арасту (Аристотель) шу ҳодиса туфайли Ернинг шар шаклида эканлигини исбот қилган.

Бугунга келиб Қуёш ва Ой тутилишларининг сабаблари тўла ўрганилган. Шунинг учун уларнинг вақтларини олдиндан аниқ айтиш мумкин. Бу ҳодисалар айниқса, астрономлар учун қимматлидир. Чунки тутилишлар Қуёш ва Ой ҳаракатига ҳамда уларнинг табиатига тегишли кўп янгиликлар билан фанни бойитади.

Ой тутилиши, унинг Ер атрофида айланаётиб, Ер соясига кириб ўтиш ҳодисасидир. Маълумки, Ер — Қуёшнинг йўлдоши, унинг атрофида бир йилда бир марта айланади. Қуёшнинг ёритиши туфайли Ер сояси конус «дум» кўринишида ундан тескари томонга чўзилади. Ой эса Ер атрофида айланаётиб, баъзан Ер соясига («тузоғига») илинади ва натижада ой тутилиши кузатилади.

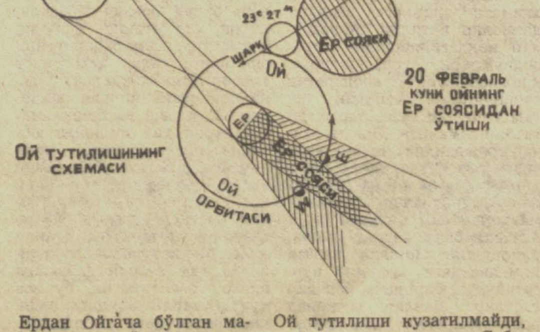

Ердан Ойгача бўлган масофада, конус ўқига тик қилиб Ер сояси кесилса, унинг кўриниши доира шаклида бўлинишини тушуниш қийин эмас. Аслида соя бундай «кесилганда» икки қисмдан иборат бўлиб, бунда ташқи доира ярим сояга, ичкиси эса сояга тегишли бўлади (чизмага эътибор қилинг). Бу сояни Ой турлича кесиб ўтиши мумкин. Ой турган масофада конус кўринишидаги бу соянинг кўндаланг кесим доираси диаметри Ой диаметри (3600 км)дан қарийб уч марта ортиқдир. Бундан нима учун ҳар янги ойда Қуёш тутилиши, тўлиной фазасида эса Ой тутилиши кузатилмайди, деган савол туғилади. Сабаби Ой орбита текислигининг Ер орбита текислигига оғмалигидадир. Шу туфайли кўпинча янгиой пайтида Ой сояси Ер билан учрашмай, унинг «остидан» ёки «устидан» ўтиб кетади ва Қуёш тутилиши кузатилмайди. Тўлиной фазасида эса Ер сояси Ой билан тўқнашмай, унинг «остидан» ёки «устидан» ўтиб, у билан учрашмайди. Натижада Ой тутилмайди.

Фақат Ой ва Ер орбиталарининг кесишган чизиғи (бу чизиқ давомининг осмон сфераси билан кесишган нуқталари тугунлар деб юритилади) яқинида бўлгандагина «янгиой» ёки «тўлиной» бўлса, Қуёш ёки Ой тутилиши кузатилади. Кўпинча Қуёш тугун олдидан ўтаётганда янгиой фазасида Қуёш тутилиши кузатилса, келадиган навбатдаги тўлинойда Ой тутилиши кузатилади.

Эртага, 20 февраль куни кузатиладиган Ой тутилишида Ой Ер соясини қандай кесиб ўтиши чизмада кўрсатилган. Мазкур тутилиш СССРнинг деярли ҳамма территориясидан кўринади. Ой тутилиши уч соату 44 минут давом этади. Тўла тутилиш эса бир соату 19 минут кечади. Тутилиш пайтида тўлинойнинг кўринмас диаметри 1 градус 18 минуту 10 секундга тенг. Тутилиш арафасида Ой Асад юлдуз туркумида ҳаракатланаётган бўлади. Ойнинг Ер соясига унинг шимоли-ғарб томонидан кириши, яъни сояли тутилиш Тошкент вақти билан соат 19 дан 43 минут ўтганда бошланади. Соат 20 дан 56 минут ўтганда Ой Ер соясига тўла кириб улгуради. Тўла тутилиш соат 22 дан 15 минут ўтгунга қадар давом этиб, сўнгра Ой Ер соясидан чиқа бошлайди. Соат 23 дан 27 минут ўтганда Ойнинг сояли тутилиши тугайди.

М. МАМАДАЗИМОВ,
физика-математика фанлари кандидати, астроном.

Қозоғистонда қардошлик байрами

Ўзбекистон халқ ижодиёти кунлари қатнашчилари Чимкент областида меҳмон бўлиб турибдилар. Республика Маданият министрлиги «СССР — умумий хонадонимиз» туркумида ўтказаётган «Дўстлик ва меҳнат тароналари» байрамида қатнашиш учун энг яхши бадиий ҳаваскорлик коллективлари, республика ва Бутуниттифоқ фольклор конкурсларининг лауреатлари у ерга келишди. Тошкентдаги «Нафосат» ансамбли ва Калинин районидаги «Ҳосил» ашула ва рақс ансамбли, цирк группалари ҳамда Тошкент областидан месхетилик турклар — Маждовлар онлавий музикали коллективи, Сирдарё областидан Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати «Ёшлик» хореографик ансамбли, Успенский номли музика интернат-мактабининг духовой оркестри қозоғистонлик дўстларимиз ҳузурида ўз маҳоратларини намойиш этадилар. Ўзбекистондан борган меҳмонларни Ленин, Сайрам, Еттисой, Сарноғоч, Пахтаорол районларида қабул қилишди.

Ўзбекистон мўйқалам усталари асарларининг кўргазмалари ташкил этилади, ёзувчиларнинг китобхонлар билан учрашувлари бўлади.

Чимкентдаги «Фосфорник» маданият саройида эса томошабинларга қардош республикалар бадиий коллективлари биргаликда тайёрлаган якунловчи концерт тақдим этилади. (ЎзТАГ).

ТВ: ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА

● 20 ФЕВРАЛЬ, ДУШАНБА

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Сибирнома». Бадиий фильм, I-фильм. 10.15 Мультфильмлар. 10.45 Қувноқ стартлар. 11.30 Янгиликлар. 11.40 Мўъжизасиз-мўъжизалар. 12.40 Концерт. 13.00 Ҳужжатли фильмлар. 15.20 Янгиликлар. 15.35 Сайловлар олдидан. 15.45 Ҳужжатли фильм. 16.05 Болалар соати. 17.05 Лирик концерт. 17.25 Тележурнал. 17.55 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 19.45 Концерн нима? 20.15 Шеърият лаҳзалари. 20.20 «Қизил гиламдаги уч киши». Телеспектакль. 21.30 Время. 22.05 Сайловлар олдидан. 22.15 «Маршал Рокоссовский». Бадиий-публицистик фильм. 23.45 Дунё воқеалари. 24.00 Опера саҳнаси усталари.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Тарих. 10.05 Итальян тили. 11.05 Сиз яратган боғ. 11.35 Тарих. 12.05 «ТелеЭКО» журналига илова. 13.05 «Дивизия командирининг бир куни». Бадиий фильм. 14.35 Янгиликлар. 14.45 Ҳужжатли фильмлар. 15.15 Енгил атлетика. Европа чемпионати. 17.35 Янгиликлар. 17.45 «Ҳаммага раҳмат». Бадиий фильм. 19.20 Кўшиқнинг туғилиши. 19.55 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 20.00 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 Енгил атлетика. Европа чемпионати. 21.30 Время. 22.05 Сайловлар олдидан. 22.15 «Ҳаммага раҳмат». Бадиий фильм. 23.50 Тонгги почта. 00.20 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 01.05 Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 15.00 «Москва учун жанг». Бадиий фильм, 1-серия. 16.20 Зоология. 16.50 Телефильм. 17.00 Имтиҳонларга тайёрланяпмиз. 18.05 Мультфильм. 18.15 Ўзбек тилини ўрганамиз. 18.50 Сиёсий шарҳловчилар давра суҳбати. 19.20 Ёшлик. 20.00 Ахборот. 20.20 Телефильм. 20.30 Ахборот. 20.50 Концерт. 21.20 Телефильм. 21.30 Время. 22.05 Сайловлар олдидан. 22.15 Инсон ва қонун. 23.15 Ҳужжатли фильм.

ЎзТВ-II. 19.30 «Робинзон Крузонинг ҳаёти ва ажойиб саргузаштлари». Бадиий фильм. 21.00 «Тошкент» студияси кўрсатади. **Фрунзе.** 21.30 Время. 22.05 Сайловлар олдидан. 22.15 Қиш бермети. 23.15 «Андрей Рублев». Бадиий фильм, 1-серия.

● 21 ФЕВРАЛЬ, СЕШАНБА

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Сибирнома». Бадиий фильм, 1 ва 2- фильмлар. 11.15 Бу бўлган... бўлганди. 11.30 Янгиликлар. 11.40 Болалар соати. 12.40 «Қизил гиламдаги уч киши». Телеспектакль. 15.00 Янгиликлар. 15.15 Сайловлар олдидан. 15.25 Салом, музика. 16.10 Объектив. 16.40 Сиз бунга қодирсиз. 17.10 Ҳокимият — Советларга. 17.55 — Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 19.45 Дунё воқеалари. 20.00 Концерт. 20.20 «Сибирнома». Бадиий фильм, 1-фильм. 21.30 Время. 22.00 Сайловлар олдидан. 22.10 Концерт. 23.15 Матбуот билан учрашув. 23.20 Дунё воқеалари.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 География. 10.05 Француз тили. 11.05 ПТУ ўқувчиларига. 11.35 Тарих. 12.00 Француз тили. 12.30 Ҳужжатли фильм. 13.05 «Ҳаммага раҳмат». Бадиий фильм. 14.40 Янгиликлар. 14.50 Ритмик гимнастика. 15.20 Ҳужжатли фильм. 15.35 Концерт. 17.35 Янгиликлар. 17.45 Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 18.45 Мультфильм. 19.00 Сиваш: муаммолар ва истиқболлар. 19.30 Ритмик гимнастика. 20.00 Фестиваль экрани. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Ҳужжатли фильм. 21.10 Оперетта мавзуларида ёзилган вальс. 21.20 Сайловлар олдидан. 21.30 Время. 22.00 Футбол. Ўртоқлик учрашуви. 23.50 Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 15.00 «Москва учун жанг». Бадиий фильм, 2-серия. 16.30 Телефильм. 16.45 Илмий-оммабоп программа. 17.15 Телефильм. 17.25 Адабиёт. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.30 Ёшлик. 19.15 Ҳушёр турмуш тарзи учун. 20.00 Ахборот. 20.20 Шу куннинг долзарб мавзуси. 20.30 Ахборот. 20.50 Концерт. 21.30 Время. 22.00 Сайловлар олдидан. 22.10 Пахтачилик: тажриба ва муаммолар. 22.35 «Бузоқ йили». Бадиий фильм.

ЎзТВ-II. 19.30 «Унинг қайлиғиман». Бадиий фильм. 20.50 Реклама. 21.00 Сайловлар олдидан. **Фрунзе.** 21.30 Время. 22.00 Сайловлар олдидан. 22.10 «Андрей Рублев». Бадиий фильм, 2-серия.

● 22 ФЕВРАЛЬ, ЧОРШАНБА

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Сибирнома». Бадиий фильм, 2 ва 3-фильмлар. 11.05 Янгиликлар. 11.25 Оламга саёҳат. 12.25 Концерт. 15.10 Янгиликлар. 15.25 Қайта қуриш прожектори. 15.35 Болалар соати. 16.35 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 17.20 Қалбга яқин қўшиқлар. 17.55 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 19.45 Дунё воқеалари. 20.00 «Оберон» операсига увертюра. 20.10 Мультфильм. 20.25 «Сибирнома». Бадиий фильм, 2-фильм. 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 Қайта қуриш: муаммолар ва ечимлар. 23.45 Халқ куйлари. 24.00 Дунё воқеалари.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Уй академияси. 9.45 Бизнинг Армия. 10.05 Немис тили. 10.55 Ҳужжатли фильм. 11.05 ПТУ ўқувчиларига. 11.35 Физика. 12.05 Немис тили. 13.05 Ҳужжатли фильм. 13.35 Телеочерк. 13.55 Янгиликлар. 14.05 Концерт. 14.50 «Маршал Рокоссовский». Бадиий-публицистик фильм. 17.35 Янгиликлар. 17.45 «Ҳазил», «Этик», «Айиқ». Бадиий фильмлар. 19.10 Ҳужжатли фильм. 19.20 «Содир бўлмаслиги мумкин бўлган иш». 19.55 Спорт программаси. Танаффусда — Хайрли тун, кичкинтойлар! 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 «Ҳазил», «Этик», «Айиқ». Бадиий фильмлар. 23.40 Рассомлар ҳақида ҳикоялар. 00.10 Янгиликлар. 00.20 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати.

ЎзТВ-I. 15.00 «Москва учун жанг». Бадиий фильм, 2-серия. 16.25 Телефильм. 16.45 ЎзССР тарихи. 17.15 Телефильм. 17.25 ЭҲМда ечиш босқичлари. 18.05 Мультфильм. 18.25 Сен ҳақингда ва сен учун. 19.10 Мушоҳада. 19.45 Ёшлик. 20.00 Ахборот. 20.20 Қонун созида куйлар. 20.30 Ахборот. 20.50 Ҳужжатли фильмлар. 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 «Инқилоб чавандозлари». Бадиий фильм.

ЎзТВ-II. 19.30 Ёшлик. 20.30 «Тошкент» студияси кўрсатади. 21.05 Пульс. 21.15 Оқшом эртаклари. **Душанба.** 21.30 Время. 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 «Мутриб». 23.10 «Диалог». Бадиий фильм.

● 23 ФЕВРАЛЬ, ПАЙШАНБА

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.00 «Сибирнома». Бадиий фильм. 3 ва 4-фильмлар. 11.10 Янгиликлар. 11.20 Куйламай туролмайман. 11.55 «Володьканинг ҳаёти». Бадиий фильм, 1 ва 2-серия. 14.05 Мультфильмлар. 14.40 Янгиликлар. 14.50 Сайловлар олдида. 15.00 Концерт. 15.05 Ғалабанинг гулгун шарофати. 16.55 Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз флоти куни. 17.10 Ҳокимият — Советларга. 17.40 Дунё воқеалари. 17.55 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 19.25 Концерт. 20.15 «Сибирнома». Бадиий фильм. 3-фильм. 21.30 Время. 22.05 Сайловлар олдидан. 22.15 «Сибирнома». Бадиий фильм, 4-фильм. 23.15 Дунё воқеалари. 23.30 Эстрада программаси.

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Ўқув кўрсатуви. 10.05 Испан тили. 11.05 ПТУ ўқувчиларига. 11.35 Биология. 12.05 Испан тили. 13.05 Концерт. 14.15 Янгиликлар. 14.25 «Оддий аскарлар». Фильм-спектакль. 16.40 Томошабинсиз концерт. 17.10 Янгиликлар. 17.20 Баскетбол. АҚШ чемпионати. 18.20 Мультфильмлар. 18.55 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 19.25 «Темир ёмғир». Бадиий фильм. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 Киножурнал. 21.00 Спорт ва шахс. 21.30 Время. 22.05 Сайловлар олдидан. 22.15 «Юрмала-89». 01.15 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 02.00 Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 15.00 «Москва учун жанг». Бадиий фильм, 4-серия. 16.35 Музикали фильм. 16.45 Физика. 17.15 Телефильм. 17.25 Касблар ҳақида ҳикоялар. 18.05 Мультфильм. 18.25 Бойчечак. 19.00 Бугун — Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз флоти куни. 20.00 Ахборот. 20.20 Телефильм. 20.30 Ахборот. 20.50 Мардлар қўриқлайди Ватанни. 21.30 Время. 22.05 Сайловлар олдидан. 22.15 «Белые роси» қишлоғи». Бадиий фильм.

ЎзТВ-II. 19.30 «Навқирон ҳаётдан тўрт саҳифа». Бадиий фильм. 20.50 Объективда қайта қуриш. **Душанба.** 21.30 Время. 22.05 Музикали программа. 22.45 «Ануш момо». Бадиий фильм.

● 24 ФЕВРАЛЬ, ЖУМА

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 «Сибирнома». Бадиий фильм. 4-фильм. 10.10 Йил фасллари. 11.10 Янгиликлар. 11.20 Болалар соати. 12.20 Бувимнинг сандиғи. 15.30 Янгиликлар. 15.45 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 16.25 Интерсигнал. 16.55 Профессор Д. В. Валов билан учрашув. 17.55 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 19.40 Дунё воқеалари. 19.55 «Надежда». Бадиий фильм. 21.30 Время. 22.05 Ҳужжатли фильм. 22.25 Чанғи спорти. бўлган... бўлганди. 23.20 Дунё воқеалари. 23.35 «Навқирон кино».

МТ-II. 9.00 Гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35 Ўқув кўрсатуви. 10.05 Инглиз тили. 11.05 ПТУ ўқувчиларига. 11.35 Теварак-атроф билан танишиш. 11.55 Ҳужжатли фильм. 12.05 Инглиз тили. 12.55 «Ҳазил», «Этик», «Айиқ». Бадиий фильмлар. 14.20 Янгиликлар. 14.30 Ритмик гимнастика. 15.00 Ҳужжатли фильм. 17.35 Янгиликлар. 17.45 Фестиваль экрани. 18.45 Ритмик гимнастика. 19.15 Ҳужжатли фильм. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 Ҳужжатли фильм. 21.15 Концерт. 21.30 Время. 22.05 «Ойгача бир қадам». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 00.30 Хоккей. СССР чемпионати. 01.15 Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 15.00 «Аср бошида». Бадиий фильм. 16.25 Телефильм. 16.45 ЎзССР тарихи. 17.15 Телефильм. 17.25 Илмий-оммабоп фильм. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.25 Инсон болаликдан бошланади. 19.00 Агросаноат: тажриба ва муаммолар. 19.30 Баскетбол. Ўзбекистон кубоги. 20.00 Ахборот. 20.20 Шу куннинг долзарб мавзуси. 20.30 Ахборот. 20.50 Ҳамза туғилган куннинг 100 йиллигига. 21.30 Время. 22.05 Қувноқлар ва зукколар.

ЎзТВ-II. 19.30 Ёшлик. 20.05 Уфқ ортига йўл. 21.05 «Тошкент» студияси кўрсатади. 21.15 Оқшом эртаклари. **Фрунзе.** 21.30 Время. 22.05 «Мангулик ҳақида афсона». Бадиий фильм.

● 25 ФЕВРАЛЬ, ШАНБА

МТ-I. 7.00 «120 минут». 9.05 Сиз яратган боғ. 9.35 Қувайт ҳақида телеочерк. 10.25 Сени севаман, ҳаёт! 10.30 Инсон. Ер. Коинот. 11.30 Социализм мамлакатларида. 12.00 Аёл ҳаётидан ўн беш дақиқа. 12.15 Ҳайвонот оламида. 13.15 Дунё воқеалари. 13.30 Фестиваль белгилари. 14.00 Аслини олганда. 15.15 Ҳужжатли фильм. 15.25 «Белорус вокзали». Бадиий фильм. 17.00 Эфирда музика. 19.00 9-студия. 20.00 Кинопанорама. 21.30 Время. 22.05 Қизғиш микрофон. 23.20 Телетомошабин ҳамроҳи. 23.40 Янгиликлар. 23.45 Концерт.

МТ-II. 8.30 Гимнастика. 8.45 Қишлоқ янгиликлари. 9.45 Талабларга биноан фильмлар. 10.45 «Елғондакамига «бир». Бадиий фильм. 12.10 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 12.45 Ҳужжатли фильмлар. 13.30 Телевизион музикали абонемент. 14.20 Иттифоқдош республикалар кинопублицистикаси. 14.35 Шаҳар таронаси. 15.20 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 16.00 Чанғи спорти. Жаҳон чемпионати. 17.30 Мультфильмлар. 18.00 Эстония ССР давлат телерадиоси. 19.30 Талабларга биноан кўрсатув. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 Концерт. 21.30 Время. 22.05 Мамлакат театрлари намойиш этади. 00.15 Янгиликлар. 00.30 Конькида югуриш. Жаҳон чемпионати.

ЎзТВ-I. 9.00 «Ассалому алайкум». 10.00 Шанба экрани. 10.30 Спорт шарҳи. 11.30 Светофор. 12.10 Китоб дўстлари. 13.00 Болалар учун фильм. 14.05 Замандас. 15.05 Ёшлик. 16.05 Товарлар — халққа. 18.05 Камалак. 18.50 Бўстон. 20.00 Ахборот. 20.20 Телефильм. 20.30 Ахборот. 20.50 Концерт. 21.30 Время. 22.05 Дўстлик экрани. 23.35 Концерт.

ЎзТВ-II. Душанба. 18.05 Лабиринт. 18.45 Жаҳон бир ҳафта ичида. 19.00 Чашмадоз. 20.00 Ахбор. 20.40 Музикали программа. 21.30 Время.

● 26 ФЕВРАЛЬ, ЯКШАНБА

МТ-I. 8.30 Янгиликлар. 8.45 Ритмик гимнастика. 9.15 Спортлото. 9.30 Эрта саҳарлаб. 10.30 Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 11.30 Тонгги почта. 12.00 Саёҳатчилар клуби. 13.00 Болалар информацион-публицистик программаси. 14.30 Музикали киоск. 15.00 Здоровье. 15.45 Янгра, гармон! 17.05 Ҳужжатли фильм. 17.25 Мультфильм. 17.30 Қишлоқ янгиликлари. 18.30 Халқаро панорама. 19.15 «Канизак Изаура». Бадиий фильм, 6 ва 7-сериялар. 21.30 Время. 22.05 Салом, доктор! 22.20 Космик телеаукцион. 00.50 Янгиликлар.

МТ-II. 8.30 Зарядкага сафланинг. 8.45 «Ойгача бир қадам». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 11.00 Саёҳатчилар клуби. 12.00 Ҳужжатли фильм. 12.30 Солдатлар куйлаганда. 15.30 Спорт программаси. 18.15 Адабий-бадиий видеоканал саҳифаларида. 20.00 Италиядан Россияга саёҳат. 20.30 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 Конькида югуриш. Жаҳон чемпионати. 21.30 Время. 22.05 Салом, доктор. 22.20 «Декабрь кунларидан бирида». Бадиий фильм. 23.30 Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 9.00 «Ассалому алайкум». 10.00 Оила даврасида. 10.55 Спорт программаси. 11.55 Китоб — бизнинг дўстимиз. 12.55 — «Уй-жой —2000». 13.30 «Аждаҳо ови». Бадиий фильм. 15.00 Элга хизмат: талаб ва таклиф. 15.30 Ёшлик. 16.00 Техника ижодиёти мактаби. 16.35 Реклама. 18.00 Ералаш. 18.10 Санъат ғунчалари. 19.00 «Тошкент» студияси кўрсатади. 20.00 Ахборот. 20.20 Шундай аёл бор. 20.30 Ахборот. 20.50 Концерт. 21.30 Время. 22.05 Телеминиатюралар. 23.05 Севги сурури.

Жангчилар уйларига қайтмоқдалар

Совет қўшинлари чекланган контингентини Афғонистондан олиб чиқиб кетиш тугалланди. Шу кунларда ҳарбий хизматдан бўшаган минглаб интернационалист жангчилар уйларига қайтиб келишмоқда. Редакцияларда телефонлар жиринглаймоқда, солдатлар ва офицерлар Тошкентдан мамлакатнинг турли шаҳарларига учиб кетишда ёрдам беришни илтимос қилмоқдалар. ЎзТАГ мухбири Ўзбекистон Граждан авиацияси бошқармаси сиёсий бўлими бошлиғининг ўринбосари А. Я. Покрассга мурожаат қилди. У бундай жавоб берди:

— Биз интернационалист жангчиларнинг уйларига эпласига қайтишларини кутган эдик, шунга яраша тайёргарлик кўрганмиз. Шу йил бошидан буён Тошкент аэропортида ана шу масалалар билан шуғулланадиган махсус штаб ишлаб турибди. Мазкур штаб марказий ҳаво йўллари аэровокзалининг иккинчи қаватида кечаю-кундуз ишламоқда. Тошкент авиакорхонаси командирининг ўринбосари Ю. Е. Климов раҳбарлик қилаётган ушбу штаб ходимлари бир ярим ой ичида самолётларда икки мингга яқин кишини жўнатдилар.

Интернационалист жангчилар учун турли шаҳарларга учадиган самолётлардан анчагина қўшимча ўринлар бар вақт ажратиб қўйилди. Ана шу ўринлар аэропорт ҳарбий коменданти ихтиёрига берилган, у бизнинг штабимиз билан мустаҳкам алоқада иш олиб бормоқда.

— Аммо самолётларда жойлар сони кўпаймаганку...

— Кўпайганда қандоқ. Биз Термиздан Тошкентга ва Тошкентдан Москвага ҳамда мамлакатнинг бошқа шаҳарларига эҳтиёжга қараб, ўнлаб қўшимча рейслар ташкил этдик. Бугун 18 февраль куни ҳам Москвага қўшимча рейс жўнатилди, эртага Москва орқали Киевга қўшимча рейс билан самолёт учади.

— Аммо, ҳар қалай, редакцияга мурожаат қилишаётган экан, демак, муаммолар ҳам бор экан-да?

— Тўғри, муаммолар бор. Ҳарбий хизматчиларни ҳамиша ҳам ўша куниёқ жўнатишга муваффақ бўлмаяпмиз. Барча йўналишларда самолётлар ҳар куни учмайди. Тошкентда туриб қолаётган солдат ва офицерларни штаб «Космос» меҳмонхонасига жойлаштирмоқда. Бундан ташқари, Тошкент шаҳар ижроия комитети ҳузурида ҳам шунга ўхшаш штаб ишламоқда, у жангчиларни Тошкент меҳмонхоналарига жойлаштирмоқда. Афғонистондан қайтиб келган бирор жангчи ҳам эътиборимиздан четда қолмайди, биз бунга кафолат берамиз.

— Аммо биз жангчилардан билет қидириб, тасодифий одамларга мурожаат қилмасликни сўраймиз, — деб қўшиб қўйди Ўзбекистон Граждан авиацияси бошқармаси ҳаво йўллари марказий агентлигининг бошлиғи А. М. Иноғомов. — Бирон-бир қийинчилик пайдо бўлса, интернационалист жангчилар аэропорт штабига 55-32-03 телефони орқали мурожаат қилишларини сўраймиз.

И. ҲИСАМОВ,
ЎзТАГ мухбири.

Чимён бағрида.

Ш. ИБРОҲИМОВ фотоси.

Об-ҳаво

Ўзбекистон гидрометеорология марказидан олинган маълумотга кўра 19-25 февраль кунлари Қорақалпоғистон АССРда, Хоразм ва Самарқанд областининг шимолий районларида ҳаво ўзгариб туради. 20 февраль куни бироз қор ёғиб ўтади. Ҳафтанинг бошқа кунларида деярли ёғингарчилик бўлмайди. Кечаси ва эрталаб баъзи жойларга туман тушади. Ғарбдан секундига 7-12 метр тезликда шамол эсади. Ҳафта давомида кечаси 3-8 даража совуқ, кундузи 0-5 даража, ҳафта охирида 2-7 даража иссиқ бўлади. 21-22 февраль кунлари ҳавонинг қисқа муддатли совуши кутилади: кечаси 7-12, кундузи 0-5 даража совуқ бўлади.

Республикамизнинг бошқа областларида ҳафта давомида ҳаво кам булутли бўлади. Ёғингарчилик бўлмайди. Фақат 21 февралда айрим жойларда бироз қор ёғади. Кечаси ва эрталаб баъзи жойларга туман тушади. Шарқдан секундига 5-10 метр тезликда шамол эсади.

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

МАШҚДА ҚИЙИН БЎЛСА...

• *Шахмат бурчаги*

Халқаро арбитр М. МУҲИДДИНОВ бошқаради

Эндиликда курраи заминимизнинг бирон-бир нуқтаси йўқки, унга қадимий ақл-идрок ўйини — шахмат етиб бормаган бўлсин. Ҳозир 130 га яқин мамлакат Халқаро шахмат Федерациясига (ФИДЕ)-га аъзо.

Шахмат ўйини қоидалари ҳозир ҳамма жойда бир хил, аммо мусобақа турлари, соҳалари ҳар хил. Чунончи, шахмат композициясини олиб кўрайлик. Композиция сунъий тузилган позициялар бўлиб, бунда асосий принцип — топилиши қийин бўлган ажойиб комбинациявий нафис режани амалга оширишни кўзда тутилишини ва тахтадаги барча доналарнинг иштирок этишини таъминлашдан иборатдир.

Дарвоқе, шахмат композициясига VIII асрда асос солинган бўлиб, бу ишга араб халифаларидан Ҳорун ар-Рашиднинг отаси Ал Мадҳий раҳнамолик қилган. Минг йил бурун ўрта осиёлик шатранж-шахмат олиялари, яъни гроссмейстерлари тузган айрим мансуба — композициялар ҳозир ҳам ўз жозибасини сақлаб келмоқда.

Композиция иккита мустақил турга — маълум миқдордаги юришлар орасида мот қилишни тақозо этувчи масала ва умуман ютуққа ёки дурангга эришиладиган этюдга бўлинади.

Композицияни «Шахмат поэзияси» ёки «Санъатдаги санъат» деб аташади. Шахмат муаммолари устаси А. А. Троицкий (1866—1942 й.) ҳозирги замон бадиий шахмат этюдларининг отаси ҳисобланади. Унинг шахмат соҳасидаги маҳорати юқори баҳоланди. 1928 йили унга РСФСРда хизмат кўрсатган санъат арбоби, деган юксак унвон берилди.

«Совет Ўзбекистони» газетаси бир қанча саналарга бағишлаб ўтказган шахмат конкурсларида минглаб ҳаваскорлар ўзларининг маҳоратларини синаб кўрар эканлар, композициялардан қанчалик лаззатланганликларини мамнуният билан ёзишганди.

— Мен, — дебди Бувайда районидаги 18-ўрта мактаб ўқитувчиси Маҳаммаджон Мелибоев редакциямизга йўллаган мактубида, — бўш вақтларимда шахмат масалаларини ечишни хуш кўраман. Айни вақтда масалалар тузиш билан ҳам шуғулланаман. Машқларимдан намуналар юборяпман. Маъқул топсангиз саҳифангизда эълон қиларсиз...

Биз улардан иккитасини танлаб олдик. Мана:

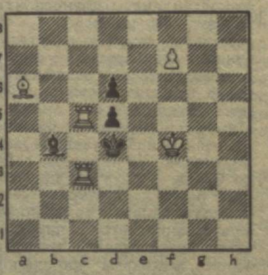

Шарти: Масала. Икки юришда мот.

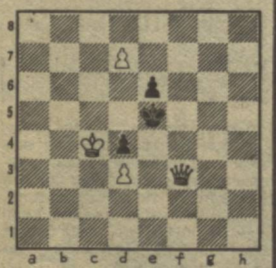

Шарти: Масала. Уч юришда мот.

Ҳаваскор шахматчи маҳоратига баҳо бериш мухлисларга ҳавола.

Бухоро область Олот районидан ўқитувчи Меҳмон Норов ҳам ўзи тузган битта композицияни юбориб, фикр-мулоҳазаларимизни сўрабди. Тузган позициянгиз мавҳум, асосий принципга жавоб беролмайди. Меҳмонжон, Бу хусусдаги адабиётларни мутолаа этиш маҳоратингизни оширади, деган умиддамиз.

СПАРТАКИАДА:

ПАРДОЗЛОВЧИЛАР ЮТУҒИ

Республикамиз шаҳарларида ишчилар спартакиадаси программаси бўйича мусобақалар ўтказилмоқда. Ўзбекистон ССР 50 йиллиги номли Наманган шойи ишлаб чиқариш бирлашмасида ўтказилаётган мусобақалар ҳам яхши таассурот қолдирмоқда. Теннис, тош кўтариш, волейбол ва туризм бўйича баҳсларда пардозлаш фабрикаси коллективи муваффақиятли куч синашди. Б. Турғунов бошлиқ ўймакор-рассомлик цехининг спортчилари биринчи ўринни эгаллашди. Баскетболчилар мусобақасида ҳам пардозлаш фабрикаси командаси зафар қучди. Футбол, енгил атлетика, шахмат-шашка бўйича мусобақалар давом этмоқда.

КУРАШ:

ҚИЗҒИН БЕЛЛАШУВЛАР

Деновда эркин кураш бўйича область биринчилиги ўтказилди. Ўндан ортиқ район ва шаҳар командалари иштирок этган беллашувларда деновлик полвонлар 134 очко тўплаб, биринчиликни қўлга киритишди. Район полвонлари билан термизлик спортчилар иккинчи ҳамда учинчи ўринларни эгаллашди. Шахсий биринчиликда Қаршиев, Ҳайитназаров, Ҳамроев, Абдурасулов каби полвонлар маҳорат кўрсатдилар. Термиз шаҳрида самбо бўйича область кубоги учун ўтказилган мусобақада эса деновликлар иккинчи ўрин билан қаноатландилар. Термиз самбочилари бош совринни қўлга киритишди.

ДЗЮДО:

ИККИНЧИ СОВРИНДОР

Кременчуг шаҳрида аёллар ўртасида ўтказилган Бутуниттифоқ биринчилигида тошкентлик С. Шамсуддинова, Е. Осипова, О. Воробьева ва Э. Пўлатхўжаевалар иштирок этишди. Республика ўсмирлар ўйини чемпиони Сайёра Шамсуддинова учрашувларни муваффақиятли ўтказди. Лекин ҳал қилувчи курашда имкониятни бой бериб, мусобақанинг кумуш медалини қўлга киритди.

ФУТБОЛ:

ЙЎЛЛАНМАГА ДАЪВОГАРЛАР

Бу йил иккинчи лига командалари 195 тага етди. Мамлакатимиз футболининг ўринбосарлари ҳисобланган бу коллективлар 9 зонага бўлинган ҳолда куч синашадилар. 7-зонада 21 команда қатнашади. Шундан 16 таси Ўзбекистон командаларидир. Мавсум охирида зона ғолиблари уч группага бўлиниб, биринчи лигага бериладиган йўлланмаларга даъвогарлик қиладилар.

Редактор
У. УСМОНОВ.

Р. — 07595. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Б. — 42. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12